ВІСТІ КОМБАТАНТА

1

Ню Йорк 1963

ВІСТІ КОМБАТАНТА

КВАРТАЛЬНИК

РЕДАКТОРИ:
І. Кедрин-Рудницький
Ю. Тис-Крохмалюк

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Є. Шипайло, А. Валійський,
Р. Купчинський, В. Будний,
Ю. Лопатинський

ВИДАВЦІ:
Головна Управа Об'єднання
б. Вояків Українців в Америці
Головна Управа Братства
кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ:
Братство Українських Січових Стрільців
Об'єднання к. вояків УПА
Броди-Лев, Інк.
Українська Стрілецька Громада в Канаді

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Аргентина:
Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада-Схід:
M. B. Bihus
219 Montrose Avenue,
Toronto 4, Ont., **Canada**

Канада-Захід:
O. Nawrockyj
544 Aberdeen Avenue,
Winnipeg 4, Man., **Canada**

Австралія: Fokshan Library & Book Supply, 1 Barwon St.
Glenroy, W. 9, Victoria, Australia

ЗДА й інші краї: **"VETERANS' NEWS", P. O. Box 1184, Church St. Station**
New York 8, N. Y., U.S.A.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	0:8:0	0:2:0	ЗДА	3 дол.	75 ц.
Австрія	60 австр. шіл.	15	Канада	3 дол.	75 ц.
Англія	0:6:8	0:1:8	Німеччина	6 н. м.	1.10 н. м.
Аргентина	60 пез.	15 пез.	Франція	8 ф. фр.	2 ф. фр.

VETERANS' NEWS, quarterly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the I Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.
Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.
Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York 8, N. Y., U.S.A.

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 1963 Ню Йорк Ч. 1 (9)

ЗМІСТ

ДУМКИ НА ЧАСІ

І. Кедрин: Спиною до дійсности 3

НАЙНОВІША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Д-р І. Козак: Перший Зимовий Похід 6
Л. Шанковський: Бій під Бродами в насвітленні советських джерел 9
Д. Лимаренко: Південно-західній Кіш Вільного Козацтва на Херсонщині 17
Б. Артимишин: Фото-матеріял про 1 Українську Дивізію 23

МЕМУАРИСТИКА

М. Омелюсік: Від Армії УНР до УПА 27

ВІЙСЬКОВІ ПРОБЛЕМИ

Ф. Кордуба: Советська стратегічна база Куба 31
В. Молодецький: Загальні принципи військової розвідки 36
М. С.: Природознавство і техніка — світово-політичні чинники 38

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

Бюджетовий прелімінар у Франції на цілі оборони 40
Зміцнення позицій збройних сил СССР у Верховній Раді СССР 40
Корпус старшин французької армії 41

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

ОбВУА: Вісті з Секретаріяту Головної Управи — 42. З життя Відділів ОбВУА: Ню Йорк — 43, Нюарк — 44, Амстердам — 45, Філядельфія — 46. Карпатські Січовики в Шикаго — 46. Братство кол. вояків 1 УД УНА: Комунікат Гол. Управи — 48. Комунікат Президії Ради Братства про референдум — 49. З праці Крайових Управ Братства — 51. Пленарне засідання К. У. — 51. З діяльности Станиць Братства: Філядельфія — 53, Трентон — 53, Рочестер — 54. Зустріч Дивізійників Америки й Канади — 55. З діяльности Братства УСС — 56. „Броди-Лев": „Могила-пам'ятник" — 57. Дальша акція для охорони могил — 58.

КРИТИКА ТА БІБЛІОГРАФІЯ

О. Горбаг: Польський очевидець про турецьку фльоту 16 ст. 59
„Сенотаф" Воєнно-іст. Інституту в Торонто 61
З листів до Редакції: Рецензія чи атака 62
СИНОПСІС 63

ВСІ КОЛИШНІ УКРАЇНСЬКІ ВОЯКИ
З УСІХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМАЦІЙ
ЗА ОСТАННІХ 49 РОКІВ —
ПОБАЧАТЬ ОДИН ОДНОГО НА ТІЙ
ЩОРІЧНІЙ ТРАДИЦІЙНІЙ
ТОВАРИСЬКІЙ ЗУСТРІЧІ,
ЯКОЮ Є

ВЕЧЕРНИЦІ „ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ"

ВОНИ ВІДБУДУТЬСЯ В ЦЬОМУ РОЦІ В ОДНІЙ
З НАЙБІЛЬШИХ ЗАЛЬ НЮ ЙОРКУ —
В МАНГЕТТЕН СЕНТЕРІ, ПРИ 34 ВУЛ. і 8-ій ЕВЕНЮ.

ЗАТЯМТЕ ДАТУ: 16 ЛЮТОГО 1963

УЛАДЖУЮТЬ КОЛИШНІ УКРАЇНСЬКІ ВОЯКИ
І ЗАПРОШУЮТЬ ВСІХ ПОБРАТИМІВ!

ДУМКИ НА ЧАСІ

Іван Кедрин

Спиною до дійсности

Брак почуття реалізму є одною з найбільш характеристичних рис української національної вдачі. Невміння відчувати й розуміти політичну дійсність та виводити з неї логічні висновки по лінії українського державного інтересу — це сумна риса, прикметна українській спільноті й доказана впродовж сторіч трагічними наслідками. До того сторіччя політичної неволі і кріпацтва залишили такі глибокі сліди на психіці наших земляків, що їх вони не визбулись без решти і по нинішній день. З цього виходить вічна диспропорція між нашими деклямаціями про вірність ідеалам, про нашу тугу до власної державности, про незламну нашу волю до волі, — і між ділами, які аж ніяк не сприяють осягненню цих ніби так жагуче прагнених цілей. Про трагічний парадокс із молитвою „Боже, нам єдність подай!" на тлі міжпартійної гризні, серед якої люди різних партій і груп відмовляються навіть від спільних дискусій над актуальними питаннями української визвольної проблематики і засклеплюються в своїх ґеттоїстичних гуртах, про цей трагічний парадокс вже не раз писалось і говорилось з таким успіхом, як кидання горохом об стіну. Ми вічно деклямуємо теж про священні цілі політичної еміґрації та водночас множаться в нашій спільноті явища, які дискредитують поняття політичної еміґрації та зводять те поняття до глуму.

Всі святочні промови обов'язково кінчаються в нас присягами про швидкий поворот на Україну, всі бажання приятелям з нагоди Різдва, Великодня, Нового року чи іменин обов'язково вміщають надію, що найближчу таку нагоду будемо вже святкувати в Україні. Водночас життьова практика не то одиниць, а відповідальних зорганізованих гуртів української громади у вільному світі, зокрема тут в Америці, рішуче заперечує таким деклямаціям від свята і зводить їх до бездушних трафаретів. Є в нас страшенне багато „політиків" у лапках, які по ниточках розбирають і „нищать" американську закордонну політику. Але скільки цих наших земляків призадумуються над питаннями, як треба поводитись, шоб зискати собі більше поваги в чужинецькому вільному — зокрема американському — світі, щоб той світ ближче прислухався до нашого голосу, до нашого погляду про Схід

Европи і про шляхи, якими треба б боротися у сучасній холодній війні . . .

Було б негарно і невірно казати, що тільки у нас все навиворіт, а в інших народів інакше, краще і мудріше. Ні, єдина наша потіха, що й інші еміґрації хворіють еміґрантськими недугами. Але ми обурюємось, коли чуємо, що кубинська еміґрація на Флориді, в Порто Ріко та в суміжних з Кубою країнах Карібського обширу розбита на кругло 25 організацій та щойно під тиском американських чинників безпосередньо перед висадом у квітні 1961 кілька головних груп погодились на створення одного закордонного кубинського визвольного центру. Після того, як та збройна виправа, не діставши від ЗДА летунської допомоги, скінчилась катастрофою, той центр, хоч формально ніби існує, насправді розлетівся в дребезґи. Нема певне ні одного українця у вільному світі, який не знав би, що для повалення режиму Фіделя Кастра найпершою передумовою є згода в кубинському еміґраційному сімействі не тільки для піднесення престижу кубинської еміґрації, але для дуже практичної цілі: координації революційних і пропаґандивних дій отих прерізних кубинських груп і партій, які тепер одні одним наступають на пальці, суперничать в добуванні фондів від своїх і чужих та марнують масу енерґії на пусту сварню. Є ще другий всім відомий приклад подібного розґардіяшу: польської еміґрації з її трьома закордонними політичними „центрами", внаслідку чого ні один з них не має ніякої поваги ні в корінній Польщі ні серед поляків поза нею.

У відношенні до чужих ми вміємо розрізняти добро від зла і вміємо зберігати здоровий суд та глузд. У відношенні до себе самих геть його затрачуємо. В Америці є тепер рівно 10 — десять — українських політичних партій, груп чи „середовищ". Націоналістичний табір поділений на 3 групи, нова еміґрація з-під СССР розпорошена теж в трьох партіях, націонал-демократичний табір має теж 3 партії, но і соціялісти є десятою партією, а коли додати гетьманців, то буде навіть не 10, а 11. Цікаво, чи проводи тих політично-ідеологічних таборів, партій і груп призадумуються над дуже простим питанням: як довго цей стан може вдержатися?! Або, конкретніше: що буде тут за 20 років?! За 20 років напевне не перестануть жити в Америці українці, але так само напевне — радикально зміниться нинішній внутрішньо-український політичний і психологічний клімат. За 20 років не буде в живих ні одного безпосереднього учасника визвольної війни й революції 1917-21 років, а колишні вояки 1 УД УНА і УПА будуть старими людьми і буде їх менше. Невже завданням оцих всіх колишніх українських вояків не є думати бодай категоріями на 20 років вперед? Невже ми маємо стояти на становищі, що від нас почалось і на нас має все загинути,

що нас абсолютно не цікавить, що буде після того, як нас не стане. Коли ж у статутах наших комбатантських організацій сказано, що місією нашою є плекати культ української зброї і дбати, щоб той культ ішов з роду в рід, то як можемо виконати цю нашу найпершу і найлогічнішу місію, коли будемо далі байдуже придивлятись нинішньому безпорядкові в громаді, ба, активно його підтримувати. Невже треба чекати, щоб аж смерть всіх замирила, щоб спокій настав щойно тоді, коли вимруть всі нинішні партійні лідери, а їхні наступники з покоління, яке не бачило України, або й бачило лиш дитячими очима, матимуть діло з цілком іншою проблематикою.

Але що й говорити про партії, про політичний сектор. Порахуйте, скільки є в Америці українських молодечих організацій. За душі молоді борються партії. Слава кожній із них, якщо котрій вдається втягати в свої ряди молодь та вчити її в своїх рядах бодай мінімуму про історію і культуру України.. Можемо потішити себе, що коли на українському ідеологічному ґрунті ця наша молодь, наслідуючи поділ своїх батьків, також поділена, то всю цю нашу молодь об'єднує — *англійська* мова. Чуємо: мова не є найважливішою річчю, бо можна бути патріотом і не вживаючи рідної мови. Якщо б навіть теоретично признати рацію такому твердженню, то як довго *практично,* в американсько-українській дійсності може зберегтись стан — українського патріотизму в англомовній громаді?! Такий процес може тривати трохи довше, як сказаних 20 років, але як довго?! Якщо українська визвольна проблема не буде зактуалізована подіями в Україні та в міжнародному світі і якщо вона не стане атракційною, а продовжуватиметься ера співіснування і поділу сфери впливів за ялтинською концепцією, то похмура майбутність чекає американсько-українську громаду.

Цій загрозі можна протидіяти. Але й можна їй сприяти та можна приспішувати процес завмирання і заникання. Якщо будемо плекати культ розпорошення, серед якого щораз більшатиме число фікцій, то цей самогубний процес приспішимо. 11 політичних партій, дві наукові установи, що не всилі разом відсвяткувати науковим з'їздом навіть Шевченкових роковин, щось 5 молодечих організацій з одночасними вже тепер величезними труднощами при виборі управ українських студентських гуртків, бо нема активних і амбітних студентів, — у різних містах Америки по дві академії щороку в роковини великих історичних подій — чи це не є аномалія?! Чи такі аномалії не є глумом над почуттям дійсности, трагічної дійсности, в якій живе Україна і її визвольна справа?! Як довго потуратимуть цій аномалії розбиттям у власних рядах — колишні українські вояки?! Якого варяга і коли треба кликати, щоб нас замирив?!

НАЙНОВІША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Д-р Іван Козак
б. сотник УГА й Армії УНР,
учасник І Зимового походу

Перший Зимовий Похід

Дня 7-го грудня ц. р. сповнилося 43 роки від бойової операції з доби визвольної боротьби України наших часів, що записалась золотими літерами героїзму під назвою „Перший Зимовий Похід". Сталася вона в часі, коли після блискучих перемог Об'єднаних Українських Армій над большевиками влітку 1919 р. завершених здобуттям наприкінці серпня Києва, прийшла серія поразок. На території України появився другий загарбник, теж московський, у вигляді білої Добровольчої Армії генерала Денікіна, яка з ласки держав Антанти була знаменито узброєна й вивінувана. Обидва ці наїзники йшли війною один на одного, але разом повели загарбницький наступ на Українську Народню Республіку. Сили обох воюючих сторін були нерівні. Бойовий стан Української Армії налічував під той час не більше 40,000 бійців при 160 гарматах, тоді як обидві московські армії, що стояли проти неї, нараховували поверх 60,000 бійців. При цьому Українська Дійова Армія була позбавлена не тільки зброї й стрілива та найнеобхіднішого виряду, але навіть одягів та взуття. Вона була дослівно голабоса. Надобавок лютувала серед неї жахлива пошесть тифу, що з дня на день десяткувала її лави. Санітарний стан нашої Армії був просто катастрофальний внаслідку відсутности ліків та устаткування для лікарень. Правда, ліки були закуплені за українські гроші за кордоном, але сусідні держави відмовилися пропустити їх в Україну. Українська Галицька Армія, що, зрештою, майже вцілості складалася з хворих тифом та теж небоєздатних виздоровців на возах — опинившись без свого політичного проводу, підписала з Добрармією нещасну Зятківську умову й стала „невтральною". У висліді того всього Дійова Армія була змушена відступати та вкін-

ці опинилася у так званому Чотирикутнику Смерти, що його становили чотири ворожі фронти: большевицький, денікінський та польський — і тиф.

У цьому трагічному положенні, коли рубом стало питання, чи продовжувати далі боротьбу, яка за даних умов видавалась безвиглядною, чи капітулювати перед відвічним ворогом України, представники Армії під проводом отамана Михайла Омеляновича-Павленка рішили на нарадах в Любарі і Новій Чарторії прорватись через ворожий фронт у запілля ворога та вести там боротьбу партизанським способом. Для цього пристособлено Армію шляхом відповідної реорганізації. Опівночі з 6-го на 7-ме грудня 1919 р. військове з'єднання, в силі приблизно сім тисяч боєздатних вояків-добровольців, обідраних, зі сотнею набоїв на рушницю вирушили рейдом у запілля ворога, у рисковний похід, у непевне невідоме. Дякуючи майстерному керуванню, Українська Дійова Армія у цьому славетному рейді, прорвала фронти денікінський і большевицький — цей останній двічі — та. маневруючи надзвичайно зручно на ворожих тилах упродовж повних 5 місяців, перевела там цілий ряд боїв, наскоків, руйнування ворожих установ і засобів комунікації, чим вчинила чималий заколот і паніку. При цьому вона промаршувала кругло 2,500 кілометрів, звела понад 50 боїв, здобула кількадесят міст і містечок та захопила тисячі полонених, в тому штаби трьох червоних дивізій. В часі походу приєднались до Української Армії повстанча група отамана Гулого-Гуленка, як також кінна бриґада сот. Шепаровича та інші частини зі складу УГА.

В днях 3-4 травня 1920 р. рейдуюча Армія перевела остаточний прорив большевицького фронту в районі Тульчин-Ямпіль та в дні 6-го травня того ж року повернулася до міста Ямполя на Поділлі силою 6,347 вояків, в тому числі 397 старшин.

Так закінчився Перший Зимовий Похід, а його учасники получилися з іншими частинами Армії УНР, що саме була в стані переорганізування.

Українська Армія здійснила в Першому Зимовому Поході повністю доручене їй завдання. Крім суто-військових цілей, вона виконала велетенську пропаґандивну працю та розбудила в народній масі приспану віковою неволею національну свідомість. Вислідом цього було почуття одности і духової спільности населення з рідною Армією, що знайшла свій вислів у всебічній підтримці збоку населення учасникам цього небувалого походу. Також Начальна Команда і частини Української Галицької Армії давали щиру і видатну підтримку своїм єдинокровним братам, виявляючи тим самим спільність ідеї, побратимства зброї та тугу за поновним

об'єднанням у спільній дії для спільної мети. Для прикладу слід навести допомогу, яку одержав полк. Долуд від командира 2-ої бриґади УГА, отам. Шашкевича, та яка є описана у ч. 7 журналу „Український Комбатант" за 1958 рік. Отам. Шашкевич переодягнув відділ полк. Долуда в однострої УГА та окремим потягом відправив його через Вінницю до Староконстянтинова для охорони залізниці і всіх прилягаючих до цього району стратегічних пунктів. Дякуючи цьому, згаданий відділ серед білого дня при повному узброєнні перемаршував вулицями Вінниці, де саме був розташований штаб 12-ої армії Денікіна, до постою Начальної Команди Галицької Армії, щоб передати особистого листа ген. Омеляновича-Павленка Начальному Вождеві УГА, ген. Микитці. — Інший приклад: У місті Пикові, де стояла галицька артилерія, вона виміняла Київській Групі старі гармати на нові і ще „позичила" десяток коней. Також лікарні галицьких частин приймали радо ранених учасників Зимового Походу для лікування. Тут слід пригадати, що згідно з пляном цього славетного рейду, який розробив командарм ген. Омелянович-Павленко та відчитав на нараді в Новій Чарторії, лінією прориву мав служити саме район розташування частин УГА в смузі Козятин - Гайсин - Вінниця - Хмельник. Таким чином ще раз була знову засвідчена ідейна одність та соборництво духа двох віток українського народу — наддніпрянської і наддністрянської.

Та наймаркантнішою рисою цієї славетної воєнної дії є її всебічна успішність. Цим вона різниться від інших подвигів української зброї новітніх часів, як бій під Крутами, бої за Львів, згадане на вступі здобуття Києва, трагедія під Базаром, битва під Бродами, які — поруч із геройзмом вояцтва — були таки невдачами з усіма їх наслідками. Зате Перший Зимовий Похід був повним мілітарним і моральним успіхом.

Відзначуючи рік-річно роковини Першого Зимового Походу, слід у глибокій пошані поклонитися Тіням поляглих і померлих творців та учасників його, передусім пам'яті командарма генерала Михайла Омеляновича-Павленка та прем'єра-вояка Ісаака Мазепи. А далі слід з пієтизмом вітати Тих із них, хто залишились у живих, зокрема одного з найбільш заслужених командирів Зимового Походу, почесного члена Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, генерала Олександра Загродського, який є наче живим символом Зимового Походу. Слід зберегти і закріпити живу й тривку пам'ять про ту військову операцію Української Армії, яка засвідчила всі найкращі прикмети українського вояка у найтрудніших, але й найсвітліших для нації часах.

Лев Шанковський

Бій під Бродами в насвітленні совєтських джерел

Бій під Бродами не має ще точного опису у совєтській воєнно-історичній літературі, як і не має його і т. зв. Львівсько-Сандомирська операція, що її він був частиною. Операція ця була, як відомо, проведена військами 1-го Українського Фронту в другій половині липня і перших днях серпня 1944 року і була з черги шостим великим ударом по німецьких арміях, що вирішили війну з гітлерівською Німеччиною у користь Совєтського Союзу. Операція закінчилася остаточним вигнанням гітлерівських окупантів із західньо-українських областей та створенням т. зв. Сандомирського пляцдарму над Вислою, що його оборона в майбутньому коштувала чимало української крови. Таким чином, у нашій праці користуватись будемо загальними воєнно-історичними джерелами, що з них називаємо два: „История Великой Отечественной Войны Советского Союза", чотири томи якої із намічених шістьох уже появилися („Военное издательство Министерства Обороны СССР, Москва, 1960-1962", про брідський бій — том IV, ст. 210-218) та більше популярну працю, видання Воєнної Академії ім. М. В. Фрунзе, під назвою „Боевой путь советских вооруженных сил" („Военное издательство МО СССР, Москва 1960"), з якої беремо теж схему, що ілюструє нашу статтю. Інші відомі нам праці воєнно-історичного характеру (наприклад „История" Телыпуховского) не приносять нічого такого, про що варто б інформувати наших читачів.

У дивній пісеньці про чорнокосу санітарку у білій хустині, що її, мабуть, залюбки співають ветерани брідського бою з обох сторін фронту, згадується, як „ішли на Броди Конєва солдати". Це, історично, не зовсім вірно. Маршал Конєв вступив у командування військами 1-го Українського фронту щойно 15 травня 1944 р., а перед ним цим фронтом командував маршал Жуков і, довгий час, маршал Н. Ф. Ватутін. Ватутін командував цим фронтом ще тоді, коли він називався „Воронізьким" і тому вірніше було б співати про солдатів Ватутіна, коли вже в марксо-ленінському СССР без культу особи не обійтись. Одначе, сьогодні, вже відомо офіційно, що командувач 1-го Українського фронту був важко поранений у засідці УПА і помер внаслідок цих ран. Цитована нами офіційна „История" після 17 років промовчування, а то й заперечування, повідомляє:

> „При подготовке операции советские войска понесли тяжелую утрату. 29 февраля во время выезда в войска для организации операции был смертельно ранен командующий 1-м Украинским

фронтом, генерал армии Н. Ф. Ватутин. Машину, в которой ехал Н. Ф. Ватутин и сопровождавшие его лица, обстреляли по-разбойничьи, из-за угла, украинско-немецкие националисты. 15 апреля 1944 года Н. Ф. Ватутин скончался"[1]).

Про цю засідку доводилося нам писати вже 10 років тому[2]). На жаль, тоді, не вірили в подані нами факти ні чужинці, ні теж деякі українські еміґранти. Дослідник українського націоналізму, проф. Джан А. Армстронґ писав, що про цікаву історію УПА в 1944-1945 роках не можна писати, бо про неї немає достовірних джерел. Тепер він уже їх має[3]).

Але, вернімся до нашої теми. По німецькому боці, проти солдатів Ватутіна стояла німецька армійська група „Північна Україна" з штабом у Львові. У квітні 1944 року пост командувача цієї групи перейняв від маршала Еріха фон Манштейна маршал Модель, відомий із своєї залізної руки й непохитної віри в чудодія Гітлера. До складу цієї групи входили 1-ша й 4-та німецькі панцерні армії та 1-ша польова мадярська армія, що нараховували 33-34 піші, 5 танкових, 1 моторизовану дивізії та 2 окремі бриґади. Всього у військах групи „Північна Україна" було ще 600,000 бійців, 900 танків і штурмових гармат, 6,300 гармат і мінометів кал. вище 76 мм і 700 літаків. Розташовані були ці дивізії в глибину, займаючи декілька оборонних ліній здовж річок, повністю, одначе, незакінчених до початку офензиви. У складі XIII армійського корпусу цієї групи, під командуванням ген. Гауффе, передові позиції займала українська дивізія СС „Галичина", що була тут спроваджена безпосередньо з вишкільних таборів.

Склад арм. групи „Північна Україна" був послаблений, бо для оборони Білорусі в червні 1944 року, вона мусіла віддати 3 піші й 3 танкові дивізії, але, все ж таки, вона була досить міцною для того,

---

1) Поспелов П. Н. ред., **История Великой Отечественной Войны Советского Союза 1941-1945.** Том IV. Военное издательство Министерства Обороны СССР, Москва, 1962. ст. 78.

2) Див. Лев Шанковський „УПА" в **Історії українського війська,** вид. І. Тиктора, Вінніпеґ 1953, ст. 718.

3) Перший натяк у совєтській літературі на те, що Ватутін загинув у засідці УПА, зробив у своїх спогадах відомий совєтський партизанський ватажок, ген. Петро Вершигора. У своїх спогадах „Рейд на Сан и Вислу", друкованих у московському журналі **„Новый мир",** річник XXXV, ч. 2, лютий 1959, ст. 38, Вершигора розповідає про командира „бандерівської банди" Беркута, з яким ризиковні переговори вів ген. Ковпак. Вершигора обіцює розповісти більше про цього командира, коли прийдеться говорити про трагічну смерть Ватутіна. У своїх спогадах п. н. **„Люди з чистою совістю",** Вершигора називає цього командира Гонтою. Спогади Вершигори у журналі **„Новый мир"** не були закінчені; вони вийшли окремою книгою, якої ми ще не мали в своїх руках.

щоб відограти ще значну ролю. І вона була б могла якоюсь мірою випередити події, якщо б в її командуванні та серед її бійців панував хоч трохи офензивний дух та віра в перемогу. Цього в них не було і, в результаті, війська німецької групи спокійно приглядались, як совєтське командування готувалося до нової великої офензиви і не ду-

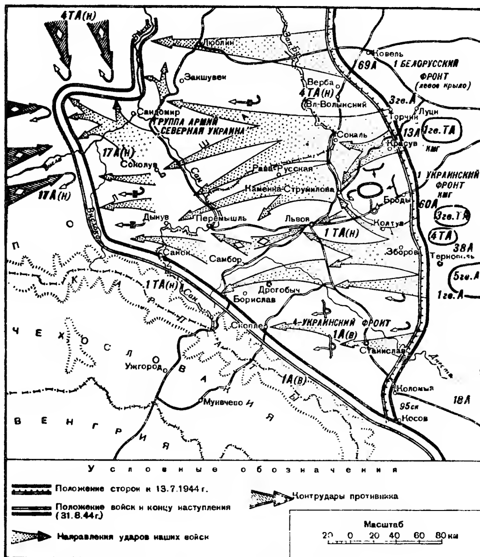

Схема 37. Разгром немецко-фашистских войск в Западной Украине

Зак. № 2406

мали йому в цьому перешкодити. А совєтське командування готувалося довго, збираючи війська до наступу з таким розрахунком, щоб вони перевищали противника, принаймні, двічі, а на місцях майбутнього пролому фронту навіть вп'ятеро чи вшестеро. Впродовж трьох місяців, від квітня до червня 1944 року, командування 1-го Українського фронту перегруповувало свої війська на всій ширині 440 км фронту, підтягало цілі нові армії й корпуси, направляло дороги й мости, збільшувало прохідну спроможність прифронтових залізничих шляхів, переводило набір і комплектувало фронтові дивізії новобранцями, вишколюючи їх у прифронтових полосах, а маршал Модель і пальцем не кивнув, щоб Конєву перешкодити в цьому ділі. Не можна, отже, й дивуватись, що на початок своєї офензиви, Конєв справді міг сконцентрувати в двох наступальних ешелонах і в резервах 80 дивізій (в тому 6 кінних), 10 танкових і механізованих корпусів та 4 окремі танкові бриґади і чехословацький корпус. У всіх цих з'єднаннях було 843,000 бійців, 1,614 танків і самохідно-артилерійських установок (штурмових гармат), 13,900 гармат і мінометів вище кал. 76 мм та 2,806 літаків. Таким чином, війська 1-го Українського фронту перевищали противника: у людській силі 1.2, в танках 1.8, в гарматах 2.2, в літаках навіть 4 рази. На місцях майбутнього прориву фронту, ця перевага становила: у людській силі п'ятикратну перевагу, у гарматах — сьомикратну і в танках чотирикратну.

Ось такий був *„ордр-батайль"* військ 1 Українського фронту до початку липневої офензиви:

Командування Фронту Нове Село, Збаражчина командувач: маршал Конєв; члени Воєнної Ради: Хрущов і ген. Крайнюков; Нач. штабу: ген. Соколовський.

Військо Першого Наступального Ешелону: 3 Ґвард. армія — ген. Гордов, Луцьк; 13 армія — ген. Пухов, Берестечко; 60 армія — ген. Курочкин, Залізці; 38 армія — ген. Москаленко[4]), Тернопіль; 1 Ґвард. армія — ген. Гречко[5]), Підгайці; 18 армія — ген. Журавлев, Коломия.

Війська Другого Наступального Ешелону: 1 Ґвард. танк. армія — ген Катуков, Луцьк; 1 Кінн. мех. група — ген. Баранов, Млинів; 2 Кінно-мех. група — ген. Соколов, Почаїв; 3 Ґвард. танк. армія — ген. Рибалко[6]), Вишневець; 4 Танк. армія — ген. Лелюшенко[7]), Збараж; 5 Ґвард. армія — ген. Жадов, Скалат.

Війська Резерви Фронту: 4 Гв. танковий корпус і 47 Стрілецький корпус в р. Борщів-Чортків.

У повітрі, війська 1-го Українського фронту підтримувались 2-ою повітряною армією ген. Красовського, якому перед офензивою ще й передано 8-му повітряну армію ген. Жданова, що прибула з Криму. Разом у повітряних з'єднаннях фронту було 9 авіяційних корпусів, в тому теж і прославлена 9-та ґвардійська авіяційна дивізія під командуванням „тричі героя СССР" Покришкіна. У складі цієї дивізії перебував відомий летунський ас, капітан І. Н. Кожедуб (тепер ген.-майор), родом із Сумщини, переможець у 62 повітряних боях.

---

[4]) Москаленко, Кирило Семенович, нар. 11. V. 1902 р. в Україні. Тепер маршал СССР, від 1953, к-й військами Московської воєнної округи. В Рад. Армії від 1920 р. Закінчив курси удосконалення командного складу в 1928 році та факультет вищого ком. складу Артилерійської академії ім. Дзержинського в 1939. У війні командував стрілецьким корпусом, а потім 40 і 38 арміями. Член КПРС від 1926 року.

[5]) Гречко, Андрій Антонович, нар. 17. X. 1903 в суміжному до України (Куйбишевському) районі Ростовської области. Тепер маршал Сов. Союзу і від 1957 року к-й сухопутніми військами і перший заступник міністра оборони СССР. В Сов. армії від 1919 року. Закінчив Військову Академію ім. Фрунзе в 1936 і Академію Генштабу в 1941 році. Під час війни командував дивізією, корпусом і вкінці 1 Ґвард. армією. Після війни, до 1953 р. був к-чим військами Київської воєнної округи, потім Головнокомандувачем сов. військ у Німеччині. Член КПРС від 1928 року, кандидат в члени ЦК КПРС від 1956 року, член Верховних Рад Української ССР і СССР.

[6]) Рибалко, Павло Семенович, нар. 4. XI. 1894, помер 28 VIII. 1948. Маршал бронетанкових і механізованих військ. Народився на Сумщині, в сім'ї робітника. В 1934 році закінчив Військову Академію ім. Фрунзе. У війні командував танковим корпусом, а потім 3 Ґвард. танковою армією. Після війни, в рр. 1947-1948, к-й бронетанковими й механізованими військами совєтської армії. Член КПРС від 1919 року.

[7]) Лелюшенко, Дмитро Данилович, нар. 2. XI. 1901 р. в українському районі Ростовської области, в сім'ї селянина. Тепер генерал армії й голова ЦК ДТСААФ і депутат ВР СССР. В Сов. Армії з 1919 року. Закінчив Військову Академію ім. Фрунзе в 1933 р. Учасник війни з Фінляндією. У війні проти Німеччини, командував спочатку корпусом, а потім 3 Ґвард. і 4 Танковою арміями. Після війни — к-й бронетанковими і механізованими військами в Німеччині.

Плян офензиви військ 1-го Українського Фронту передбачав два удари з метою прориву німецького фронту: удар 3 ґвардійською й 13 арміями з південної Волині в напрямі на Раву Руську, та удар 60 і 38 армій з району Тернополя в напрямі на Львів. Після проламання німецького фронту, у коридори прориву мали ввійти кінно-механізовані й бронетанкові з'єднання другого ешелону з метою виходу на тили противника. Плян офензиви зладжений штабом 1-го Укр. фронту затвердила Ставка 10 липня, роблячи в ньому тільки незначні зміни.

У цьому місці було б неможливо передати складний хід Львівсько-Сандомирської операції, що почалася, на правому крилі, розвідувальною акцією передових батальйонів 13 липня, а головними силами — в дні 14 липня. Офензива закінчилася переможно зайняттям Львова, Перемишля і Станиславова, всіх одного дня — 27 липня. По німецькому боці, майже від самого початку почалося панічне „рюквертс заммельн", що подекуди перемінювалося в панічну втечу. Уведені в коридори прориву бронетанкові з'єднання вільно гасали по німецькому тилу, не натрапляючи ніде на серйозніший спротив. І так 3 Ґвард. танк. армія ген. Рибалка могла виконати за два дні (22 і 23 липня) обхідний марш-маневр на 120 км, від Камінки Струмілової в район Мостиськ і Судової Вишні. Тут цілком несподівано почала наступ одночасно на Львів і на Перемишль, ширячи безмежну паніку у рядах противника.

Але, в цьому місці, бажаємо теж сказати, що брідський бій був уже заздалегідь вирішений на крилах наступаючих військ 1-го Українського фронту; а не під самими Бродами. Правокриловий удар большевиків, не зважаючи на запеклу оборону Горохова, був уже успішний першого дня. Уведена у прорив 1-ша ґвард. танкова армія ген. Катукова швидко помчалась вперед і скоро знайшлась на терені Польщі, допомагаючи 1-му Білоруському фронтові маршала Рокосовського зайняти Люблин (23 липня). Дещо з меншими успіхами наступали, на півдні, 60 й 38 армії, натрапляючи на несподіваний контрудар німецьких панцерних дивізій з р. Плугів-Зборів. Все ж таки, 60 армії ген. Курочкина вдалося створити т. зв. Колтівський коридор, довжиною 20 км і шириною 6 км, через який у наступ на тили німців почали посуватися частини 3 Ґвард. танкової армії, а потім 4 Танк. армії. Пройшовши з важкими боями цей коридор, вони замкнули перстень довкруги окружених 8 дивізій під Бродами, займаючи силами 6 ґвард. танкового корпусу і 15 стр. корпусу під командуванням ген. Тертишного — Золочів (17 липня) та двома іншими танковими корпусами 3 Ґвард. танкової армії — Красне і Бузьк — 18 липня. З черги, до наступу через Колтівський коридор пішла теж 4 танк. армія ген. Лелюшенка, вириваючись через Вільшаницю в напрямі на Звенигород і далі

на обхід Львова у напрямі на Городок. Після окруження 8 дивізій під Бродами, дня 19 липня почався остаточний бій для їх ліквідації, що закінчився 22 липня повним розгромом. За даними великої „Истории", у цьому бою загинуло 38,000 вояків а 17,174 здалось у полон, в тому к-р XIII АК — ген. Гауффе, та командири дивізій — генерали Ліндеман і Недтвіґ.

В офіційній великій „Истории" немає згадки про українську дивізію. Але існує загальний опис брідського бою і кожний, хто його читає, а знає історію бою з інших джерел, матиме потвердження із совєтського джерела, що саме на цих відтинках фронту, на яких воювала українська дивізія, наступаючі частини 1-го Українського фронту натрапляли на найбільш завзятий спротив і найбільш запеклі контратаки. Історія підкреслює, що саме на північ від Золочева ці бої приймали нагальний характер. Знаючи, як в дійсності було „на північ від Золочева", треба прийняти, що на інших секторах фронту, большевикам прийшлося поконувати опір зовсім легко.

І коли ми таку оцінку читаємо в офіційному совєтському виданні, то нам, хоч-не-хоч, на думку приходять усі ці німецькі нарікання на українську дивізію, які поширювалися тоді і не зникли досі в творах німецьких воєнних істориків, як це було показано в статті інж. Ю. Тиса-Крохмалюка, друкованій у попередньому числі нашого журналу. У світлі совєтських джерел, нарікання ці не мають ніяких підстав: під Бродами вперто билася *тільки* українська дивізія, намагаючись вирватись з окруження, що її в значній мірі вдалось.

Дозволю собі навести один особистий спогад на доказ того, що дезінформація про українську дивізію ширилась серед німецьких військовиків уже в 1944 році. Дня 15 липня я прибув до дому мого батька, священика в Оброшині і на приходстві застав частину штабу 1-ої панцерної армії, що перебувала там від 12 липня. Штабовці, перебуваючи в домі, де навіть прислуга говорила добре по-німецьки, втримували приязні відносини з господарями й, бачучу їх заінтересування, інформували про хід подій на фронті. Дня 17 липня я був востаннє у Львові і ствердив, що в ньому існує евакуаційно-панічний настрій. Повернувшись додому, я запитався майора Гейнца з оперативного відділу, чому така у Львові паніка і що власне сталося на фронті, що Львів поспішно евакуюється. Пан майор Гейнц заявив коротко: Катастрофічну ситуацію на фронті завинила одна „ляндесайґене дівізіон", яка розбіглася, ще заки большевики почали на неї наступати. Цю інформацію отримав я 17 липня увечорі, коли для нашої дивізії бій щойно починався.

Не треба давати нікому коня зі збруєю, щоб дізнатися, хто серед німецьких військовиків ширив таку дезінформацію. Ширила її п'ята

большевицька колона, але цей факт свідчить, як панічно большевики боялися українських частин по німецькому боці. Використовуючи німецьку туполобість, вони свідомо ширили дезінформацію, щоб обезцінити всі можливі „ляндесайґене дівізіонен" у німецькій армії, з якими важче прийшлося б воювати, ніж із здеморалізованим німецьким вояком. Знов же маленькому штабовому майорові не можна дивуватися, що ширив він дезінформацію, в яку легко повірив і яку легко міг сам провірити, бо і його головнокомандувач разом з усіма генералами й адьютантами свого штабу, навіть 23 березня 1945 року не знав, що існує якась українська дивізія і ніхто в його штабі не вмів правильно назвати її число. До речі, 30 СС дивізія Зіґлінґа була білоруська, а не галицька[8]).

Сьогодні можемо дивуватись німецьким воєнним історикам, які дальше плекають улюблені свої леґенди, що не мають нічого спільного з дійсністю. Вони повинні знати, що український вояк навіть в німецькому однострою, воював на рідній землі, серед рідного народу і за цілі ясні й зрозумілі цьому народові. З цих причин, український вояк під Бродами стояв значно вище під моральним оглядом від свого здеморалізованого німецького „камрата". І маючи цю моральну основу, він не боявся большевицьких танків, большевицьких катюш, бомб і штурмових літаків так, як їх боялися краще вишколені німці. І він навіть не боявся розгрому своєї частини переважаючими силами противника, бо знав, що його в кожному випадку приютить Українська Повстанська Армія, або в найгіршій ситуації допоможе йому український народ. Ця моральна сила, в цей час, була вже цілком відсутня у німців, які були свідомі своєї прогри і прагнули найбільше рятувати тільки свою власну шкіру. Багато з них, не виключаючи й високих німецьких генералів, пробували рятувати цю шкіру своїм переходом до большевиків.

Але німецькі воєнні історики, що тепер розглядають історію своєї війни на Сході, повинні дещо прочистити свої монозклі, закопчені воєнними невдачами на полі бою проти „унтерменшів". Вони повинні знати, що Німеччина програла війну на Сході ще довго перед тим, як на бойовищах Сходу програли її німецькі генерали. Програла своєю божевільною політикою у відношенні до народів Східньої Европи. Політики цієї не могла врятувати навіть найбільш блискуча стратегія, а що вже казати, коли цієї стратегії навіть не було. У результаті стався повний розгром, що був єдиносправедливим вироком історії. І цю істину треба вже врешті панам з моноклями зрозуміти!

---

8) Див. конференція в головній кватирі фюрера в дні 23 березня 1945, протокол якої був передрукований у „Вістях Комбатанта" ч. 3-4, 1962.

Данило Лимаренко
майор Армії УНР

Південно-західній Кіш Вільного Козацтва на Херсонщині

Допис п. Ю. Тамарського у ч. 1 „Вісті Комбатанта" за 1962 р. під заголовком: „Українське Вільне Козацтво", пригадав мені про частину Вільного Козацтва, про яку шановний Автор не згадав, а яка в своїм часі відіграла немалу ролю у нашій визвольній боротьбі. Мене тепер ще більше переконує мудрість виразу Христа: „Ніхто не вливає нового вина у старі міхи". А всі ті „історії" про українізацію полків та корпусів старої російської армії власне і було це переливання молодого вина у старі спорохнявілі міхи. Міхи не витримали і розлізлися, а дорогоцінне вино розлилося... І дійсно! Де поділися ті кілька- і кільканадцятьтисячні полки і корпуси, коли постала потреба боронити нашу молоду державу? А горстки вояків, посталих на цілком новім ідеологічнім ґрунті, боролися і витримали до кінця. Українські Січові Стрільці, Запорожці, УГА, Волинська, Київська, Шоста, Залізна — Дивізії, що виросли із коріння українського ДУХА, залишилися вірними ідеї української державности до смерти.

Підґрунтя для формації майже всіх військових частин на схід від Збруча власне і творили Вільні Козацтва. Навіть повстання, що здригали Україною аж до 1930 року, чи формування Української Повстанської Армії у часі другої світової війни — все це було виявом духа і рухів колишніх Вільних Козацтв. Я тепер свято переконаний, що ідея організації Вільного Козацтва з метою боротьби за нашу державність була найглибшою і найдоцільнішою, яку лише могла вилонити наша провідна верства. Тут була зачеплена чисто українська риса характеру і його підсвідома *туга за славною давниною*. Разом з цим захоплено в активну дію здорові народні маси (переважно селянські), у нових формах молодої нашої держави. Ясно, що і на цім відтинку ми недописали! Але і в цім випадку вина лежить не на масах, а на середній провідній верстві, яка високі гасла реалізувала і їх оформляла, а сама ще не доросла до цього.

Я дозволив собі забрати слово про Вільні Козацтва тому, що доля судила і мені перебути певний час у його рядах і запізнатися з його складом, життям і формами, якими воно виросло з народних мас. Головне ж запізнався з тими, які першими стали в його ряди і напоїли свідомістю цього обов'язку інших.

Хочу тут написати про південно-західній кіш Вільного Козацтва на Херсонщині, про який ніде нічого в нашій військовій мемуа-

ристиці не зустрічав. А час летить і в грудні ц. р. буде вже 45 років від його заснування. Хочу цим самим бодай скромно віддати пошану тим, хто приклав своїх рук до його будови і тим, що там були і пізніше в інших військових формаціях може полягли на полі слави за нашу державність.

Я не знаю, хто подав гасло і від кого постала ініціятива творення у нас на Херсонщині *Вільних Козацтв*. У нас, у Ревуцькому, ввесь час твердили, що ідея і бажання творення ВК вийшла від Симона Петлюри. Я не знаю навіть приблизного часу зародження ВК у Ревуцькому, бо приїхав з фронту туди лише на другий день Різдва 1917 року (по ст. стилю) і застав там курінь ВК уже існуючим. Отже мене більш цікавив сам факт його існування, ніж час постання. Пізніше я довідався, що такий самий курінь ВК існує в Глодосах (10 верстов від нас на схід) і в Марковій (15 верстов від нас на північ). У Глодосах отаманом курінним був Бондаренко, а в Марковій — Кульчицький (здається). У Ревуцькому курінним отаманом був мій старий приятель ще з місцевої народної школи Дмитро Хорунжий. Щось у 1910 році він закінчив в Одесі школу технічних десятників і працював як доглядач при земських громадських роботах. Він був вище-середнього росту, кремезний бльондин і певне цьому завдячує, що його забрали до Петрограду до царської ґвардії. Там він пробув від 1915 і до кінця 1917 року. За цей час він не заслужив ні одної „лички", зате політично освідомився настільки, що тепер був свідомим і завзятим українським соціял-демократом.

Моя зустріч з Хорунжим, як і мій вступ до куреня ВК в Ревуцькому стались, як і все в ці бурхливі революційні часи, цілком несподівано. Як я вже згадав, прибув я до Ревуцького 26 грудня 1917 р. о 6 годині вечора. Зараз же мене зустріли мої старі товариші, які так само зараз же потягли мене на якесь там „дуже важне" зібрання. Що це за зібрання було, я і зараз не знаю. Коли я переступив поріг великої залі Учительської Семінарії, то якраз проти себе на сцені побачив маєстатичну фіґуру Дмитра Хорунжого. Він був тоді у військовому френчі, „галіфе", чоботях і при шаблі. Своїм низьким, грудним голосом він промовляв до великої громади, що заповняла велику залю: „Від імені Куреня Вільного Козацтва в Ревуцькому зголошую вірність і послух Українській Народній Республіці. Присягаємо, що будемо боронити нашу державу від усіх її ворогів, чи то буде ворог зовнішній чи внутрішній. Для підтримки нашої Держави ми завжди готові віддати *наше майно,* а коли буде потрібним, то і *життя!*" Це була найкоротша промова, яку я почув за часів революції, а чув я їх досить! Після Д. Хорунжого виступали представники від інших організацій: Волосного Комітету,

поліції, Союзу Учителів, селян, купців, ремісників тощо. Тоді вперше я почув, як після кожного промовця з грудей всіх присутніх виривалося наше могутнє *„Слава!"* Першим його зірвав Дмитро Хорунжий, а після нього воно вже не вгавало.

Після урочистої офіційної частини, тут же на залі відбулася забава з танцями і буфетом. Цього ж вечора я на пропозицію Д. Хорунжого став членом Ревучанського Куреня ВК. Це дало мені можливість запізнатися, як я вже згадав раніше, з джерелом надхнення, яке підштовхнуло юнаків до свого рідного війська. Як і треба було сподіватися, головним промотором цього стала місцева *„Просвіта"*. Майже всі просвітяни-мужчини зголосилися першими у ВК. За їх прикладом пішли інші з Ревуцького, а далі і з сіл. Отже, „Просвіта" дала кадри нашому Куреневі ВК і далі стала джерелом національно-державної свідомости для інших. Дмитро Хорунжий, теперішній отаман куреня, був ще від часу заложення у нас „Просвіти" (1907 рік) увесь час її активним членом. Так само його осавул — Іван Шевченко був у нашій місцевості єдиним передплатником Чикаленківської *„Ради"*.

Ядро Куреня чи його кадра разом зі штабом увесь час свого існування стояли в залишеному своїми господарями маєтку Олексія Івановича Ревуцького. Це було числом коло 150 козаків: Одна піша сотня коло 120 козаків, якою командував учень Воєнно-Фельчерської морської школи М. Шевченко і одна кінна сотня — коло 30 вершників, якою командував і яку сам організував юнак Київської Констянтинівської Школи Гарасим Нестеренко. Крім цього ще кожне село мало свою власну охорону, яка була тісно пов'язана зі штабом нашого куреня і мала там свого кінного зв'язкового. У деяких більших селах така місцева охорона досягала до 50 і більше козаків. Козак, що ніс службу мав на лівім рукаві жовто-блакитну пов'язку, а на шапці таку ж коротеньку стрічку. Кожен з гордістю говорив про себе: „Я козак!"

Загальна збірка куреня могла дати до 600 козаків. Була умовлена раптова збірка на старинний спосіб через великий дзвін нашої церкви, який було чути по всій волості. На той тривожний дзвін всі козаки зі всіх сіл негайно мали прибути на площу перед церквою в Ревуцькому, а коло церкви близько і стояв штаб куреня.

Тому, що російський протинімецький фронт увесь час розпливався і значна частина занархізованих солдатів переходила терен нашої волости, штаб куреня тримав своїх зв'язкових у важливіших комунікаційних вузлах по прилеглих волостях, як Піщаний Брід, Лиса Гора, Добрянка, Липняжка, Тишківка. Вони мали негайно доносити нам про чужі військові групи, що там з'являлися і мали тенденцію сунути в наш

бік. Коли траплялося де яке насильство чи грабунок, зараз же туди висилалась відповідна кількість козаків, які й робили на місці порядок. Часом такі екскурсії виїздили й на терени прилеглих волостей. Взагалі наш курінь ВК гідно тримав прапор Української Народньої Республіки і за весь час свого існування не допустив жодного ворожого війська опанувати тереном нашої волости, а тим більше — нашим Ревуцьким. Всі частини румунського фронту, які пересовувалися через наш терен, були негайно роззброювані і з відповідними посвідками та відношеннями до українських властей пересилались далі на північ. Майже всі операції роззброєння відбувалися без спротиву і може цим можна пояснити наше шляхетне відношення до проходячих російських частин, яким залишали вози, коні, фураж, харчові запаси і навіть зброю для старшин. Пригадую лише один вийняток з цього, коли одному підполковникові відібрали золоту зброю і пістолю за те, що він почав пручатися і навіть закликав своїх підвладних до збройного спротиву.

За всю зиму, аж до приходу німців, мешканці нашої, а також прилеглих волостей користали з опіки нашого куреня і нікому волос не впав з голови. Селяни спокійно гнали горілку і гуляли, як ніколи раніше. Шлюбів цієї зими було подвійно, а то й потрійно більше, як бувало іншим часом. Не існувало тоді й контролі руху і кожен міг собі їхати, куди хотів. З останнього найбільше користали місцеві жиди, які і в ці небезпечні і повні анархії часи ухитрялися переводити свої комерційні справи. На поверхні громадського життя з'явилися і свої власні спекулянти. Особливого розголосу набрала можливість перевозу соняшникової олії до Сміли (90 верстов), де її продавалося по дуже високій ціні.

Хочу при цім підкреслити, що як видко з усього, ми були досить поінформовані про все, що робиться довкола нас. Проте я абсолютно нічого не пригадую про боротьбу Тютюнника на чолі Звенигородського Вільного Козацтва в Бірзулі з частинами збольшевиченої 18 армії у лютім 1918 р., про що пише п. Тамарський. Поперше: Дуже сумніваюся, чи тоді взагалі існувала в Росії 18-та армія, подруге: у цій боротьбі брав участь Кульчицький — отаман куреня ВК у Маркові, а він же був *кошовим* над нашими трьома куренями. Отже, ми були б про це краще поінформовані. Потретє: у лютім 1919 року Тютюнник, будучи правою рукою отамана Григорієва, оперував в тім же районі — Бірзула-Роздільна і чи не помішані тут помилково роки?

Рівно на Явдохи (1 березня ст. ст.) наш курінь у збільшенім складі, коло 150 піших і 40 кінних козаків, вирушив на станцію Адабаш, куди і прибув десь під вечір. Там вже були Глодоський і Марківський курені теж у збіль-

шенім складі. Було там теж здається дві сотні німецької піхоти. Цього ж вечора Глодоський отаман Бондаренко пішов сам у розвідку з німецьким підстаршиною. Із засідки вони були обидва вбиті большевиками. На другий день перед ранком ще прибув батальйон німецької піхоти і зараз же пішли в наступ на Ново-Українку. Вся наша кіннота виїхала на охорону німецького лівого крила з боку ст. Плетений-Ташлик, а піхота вийшла на праве крило наступу для охорони з боку ст. Помішна. Большевики не чекали довго, а перед самим носом нашої кінноти вискочили по залізниці імпровізованим панцерником на Плетений-Ташлик. Скоро все наше і німецьке військо зійшлося на ст. Ново-Українка.

Німці тут поховали свого підстаршину, а Глодосяне повезли свого отамана до рідних Глодос. У прощальному слові німецький капітан, звертаючись до свого мертвого героя, сказав: „Ти вмер далеко від свого фатерлянду, але вмираючи тут, ти все ж умер за свій фатерлянд". Дехто злобно пояснював це так, ніби й наша Ново-Українка належить до Німеччини. Оцим і закінчилася наша спільна з німцями виправа на залізничні стації: Адабаш і Ново-Україна.

Може з тиждень по відході німців трапився у нас випадок, який дуже схвилював наше суспільство, відбився несмаком в рядах ВК і мав поганий відгомін у майбутньому. Два хлопці з Крамарських хуторів, що були обсаджені київськими переселенцями, одної ночі прийшли до Ревуцького і пограбили жидівську родину. На їхнє лихо стежа нашого куреня схопила їх на місці вчинку і посадила „у холодну". Отаман не захотів брати на себе відповідальність наложити кару самому, а скликав сесію суду, який існував при нашому курені. Суд виніс суворий присуд: розстріл без права апеляції. Вирок виконано негайно під мурами семінарії. Там же їх обох і закопано. Пізніше большевики проголосили їх героями революції. На їхній могилі поставили червоний хрест і гарно огородили. Ні одне революційне свято пізніше не відбувалося без походу на їхню могилу, де виголошувались палкі промови на честь „героїв, постраждавших за комунізм".

На другий день Великодня 1918 року, коли більшість козаків святкували по своїх оселях у батьків, а ті, що були у Ревуцькому теж гуляли з дівчатами на селі, до Ревуцького несподівано приїхала сотня німців з гарматою і скорострілом. Наставивши гармату і скоростріл на будинок, де був штаб куреня, їхня піхота кинулась до будинку, щоб його охопити. Кілька вартових козаків вискочили через вікна в сад, де і сховалися. Німці поламали всю зброю, яку знайшли і, здемолювавши меблі і устаткування всередині, вистрілили два рази з гармати в напрямку Скопієвої, а потім від'їхали, не сказавши нікому

й слова. Скоро після цього ми почули і про Гетьманський переворот. Не знаю, як відбулася ліквідація ВК у Глодосах, але в Марковій ця подія відбулася подібно до нашої. Пізніше арештували Кульчицького і десь по дорозі застрелили. Так був ліквідований наш південно-західній Кіш Вільного Козацтва.

Під час протигетьманського повстання 40 душ Вільних Козаків під проводом Івана Шевченка на ст. Помішна сполучилися з повстанцями отамана Козубського і створили Курінь Смерти, який оперував на залізниці Помішна-Вознесенське і десь там далі. Вони носили чорну уніформу і чорні, довгі шлики і череп на шапках. Чим закінчилася їхня боротьба за волю України і де вони склали свої голови? Про це я нічого не чув.

Після українського „пучу" в Глодосах та Ревуцькому на початку травня 1920 року, большевицька карна експедиція заарештувала в Ревуцькому понад 22 членів місцевої „Просвіти", які всі були розстріляні. Багато їхніх товаришів, передбачаючи це, повтікали заздалегідь на Сибір, Казахстан, Донбас і взагалі розсіялися „по необьятной". Так Москва з корінням винищувала „злосну Петлюрівщину", „буржуазний націоналізм" і „ненависний сепаратизм". Частина учасників південно-західнього коша ВК на весні 1920 року зробили повстання під проводом Ф. Мелешка, а потім прибули до Дійової Армії УНР, де злившись з повстанцями отамана Гулого, створили 6-ий курінь Низових Запорожців 1-ої Запорозької Дивізії, де виявили вповні силу духа широкої Херсонщини і вкрили себе невмирущою славою.

Філядельфія, 26 вересня 1962 р.

Б. Артимишин

Фото-матеріял про 1 Українську Дивізію

Зібрання світлин про 1 УД є для Братства незвичайно важливою справою, бо від успіху або невдачі в цій ділянці безпосередньо залежні будучі братські ілюстровані видання і публікації. Маючи вгляд у дотепер зібраний знімковий матеріял з 1 УД постараюся в коротких словах поінформувати про нього і подати його характеристику.

В першу чергу треба згадати знімки чоти воєнних звітодавців, фотографи якої, після одержання відповідного вишколу, роз'їжджали по всіх частинах 1 УД і систематично опрацьовували на фотографічній плівці дивізійний побут. Виповняли вони свої знімки різноманітною тематикою, починаючи від виїздів добровольців на вишкіл з різних місцевостей Галичини, переходили з різними частинами їх вишколи, а опісля бій під Бродами, Словаччину, Югославію і Фельдбах. Все це були дуже вартісні знімки, зразу подумані під аспектом пропаґандивно-історичним, і їх зразки ми бачили у двох виданнях дивізійного журналу „До зброї". На жаль, з цього цінного матеріялу нам не залишилося майже нічого, бо всі вони внаслідок воєнних дій для нас безповоротно пропали.

Поза тим, як звичайно в кожній частині буває, робили знімки всі ті, що мали фотоапарати і могли або вміли роздобути фільм. Очевидно, всі ці приватні знімки мали здебільша приватну тематику, бо були роблені не тому, щоб віддзеркалити дивізійний побут в загальному, а мали служити лише для заспокоєння індивідуальних мемуарних замірів світливця. В приватних знімках використовувано майже всі етапи дивізійного побуту, передовсім військові паради і вправи. Багато знімок стрічається також з щоденного дивізійного життя і недільного дозвілля. Всі ці знімки лише деколи мають загально дивізійний характер, вони мають тематику стисло товариську і в більшості випадків представляють кількох товаришів зброї в певній позі чи акції. Рідше зустрічається рій або чоту. А вже справді рідко доведеться побачити на знімці цілу сотню. В приватних знімках як правило завважується майже стовідсоткову відсутність будь-яких світлин із бойових акцій 1 УД. Навіть періоди Словаччини і Юґославії практично не заступлені. Це можна пояснити лише тяжкими фронтовими умовинами, в яких наші вояки, зайняті воєнними діями та фізично і духово вичерпані, просто не думали про будь-які світлини, які могли б зафіксувати для історика Дивізії її найважчий і найбагатший в переживання час.

Приватна фотографія відживає знову в полоні, головно в Італії і в Англії і з того часу, крім чисто приватних товариських світлин, маємо багато їх також загального характеру, які досить точно ілюструють всі важливіші події 1 УД в полоні. Це передовсім стосується полону в Італії (Беллярія, Ріміні). З часів полону в Англії заступлені лише деякі місцевості, а полон в Австрії і в Німеччині знімково не заступлені взагалі, мабуть через брак фотографічних апаратів, які при численних контролях змінювали своїх власників, або при заміні за цигарки пішли безповоротно — з димом.

По зорганізуванні Братства, Головна Управа дістала частину архівів Військової Управи. В цій частині були, крім численних документів, також знімки, зібрані Військовою Управою. Ті знімки переважно лише з двох етапів: 1) виїзд добровольців з Галичини на вишколи (Львів, Дрогобич, Станиславів, Перемишль, Стрий і т. д) і 2) останні кінцеві вправи 1 УД в Нойгамері під час відвідин Військової Управи весною 1944 року. Очевидно, що цей матеріял, хоч і досить чисельний, насправді скромний, бо не віддзеркалює цілости дивізійного побуту ані його поодиноких етапів. Коли зважимо, що із світлин воєнних звітодавців нам майже нічого не залишилося, то до зібрання знімкового матеріялу про 1 УД залишилась нам лише одна дорога, а саме: збирати приватні знімки в дивізійників і таким чином скомплектувати знімкову цілість дивізійного життя. Однак це збирання натрапило відразу на поважну перешкоду, бо майже ніхто з дивізійників не хотів добровільно позбуватися світлин, які були для нього часто одинокою пам'яткою, зв'язані з багатьма переживаннями і споминами. Тому у висліді цілої акції Головна Управа зібрала небагато світлин, а й ті, що їх дістала, ілюстрували поодинокі відірвані періоди і скласти з них будь-яку цілість було майже неможливо. Вони були добрі для доривочного ілюстрування статтей чи споминів, але для ілюстрування будучої „Історії 1 УД" чи „Альбому 1 УД" їх було замало і не все були вони технічно і тематично на тій висоті, яка у подібних виданнях необхідна.

Посередньо принесла розв'язку Станиця Братства у Філядельфії. Роздумуючи над імпрезою, яка пригадала б нашій громаді дивізійників побут, рішено позбирати в членів знімки і з відповідним текстом висвітлити їх епідіяскопом для ширшого громадянства. Показано 150 світлин, які викликали щире зацікавлення коло 200 приявних. При цьому показалося, що висвітлювання епідіяскопом не дуже практичне і має багато технічних недоліків, але найгірше те, що коли по імпрезі кожний власник забрав свої світлини до хати, то з цілого монтажу не залишилось ні сліду.

Беручи приклад з філядельфій-

ської імпрези, Крайова Управа Братства в ЗДА рішила позбирати, де можна, світлини й документи, їх скомплектувати та поробити з них репродукції. В першу чергу використано знімки Головної Управи з Архіву 1 УД, а решту зібрано в поодиноких дивізійників. При збиранні матеріялу показалося, що дивізійники мають багато цінних світлин, а що важніше — для зроблення репродукцій радо їх випозичають. Таким чином постав „Монтаж з життя 1 УД", який з відповідними поясненнями був відданий Станицям до висвітлювання, чи то для членства чи ширшого громадянства. Виготовлення монтажу потягнуло за собою нову ідею, чи радше поширило стару. Бо коли Крайовій Управі вдалося зібрати гарний матеріял до монтажу, рішено збирання матеріялу продовжувати, щоб могти видати великий „Альбом 1 УД" або багато ілюстровану „Історію 1 УД", які нараховували б найменше 500 світлин і з'ясовували б якомога точно всі етапи дивізійного життя.

Коли переглянути зібраний і скомплектований матеріял, то начислюємо 776 репродукцій світлин і документів, які тематично і технічно надаються до друку. В цих знімках зілюстрована історія 1 УД від самого початку її існування, тобто від появи набірних афішів і перших лікарських переглядів добровольців аж до звільнення полонених в Англії. Точніше з від'їздів добровольців з Галичини є знімки з таких місцевостей: Львів, Дрогобич, Станиславів, Самбір, Коломия, Щирець, Пустомити, Перемишль, Добрусин, Немирів, Теребовля, Турка, Рава Руська і Жаб'є. У ділянці вишколів заступлені такі місцевості: Гайделяґер, Нойгаммер, Брно, Радольфцель, Пожічі, Бенешів, Лєшани, Просечніц, Бресляв-Лісса, Ляуенбурґ, Дахав, Арользен, Асльє де Беарн. Дальше — дуже слабо заступлене — місця бойових операцій 1 УД: Броди, Словаччина, Югославія і Фельдбах. Крім цього є ще по кілька світлин з вишколів медсестер в Криниці, юнаків в Переворську і юначок в Шварц Гайде Вест. Опісля приходять ще світлини з полонів в Італії і Англії. Ті останні були репродуковані лише у виняткових випадках, бо Архів 1 УД має гарний комплект із 493 світлин з Італії і Англії, в яких заступлені майже всі важливіші події із часів полону в тих місцевостях, а головно коли мова про Ріміні.

Підсумовуючи репродукції Крайової Управи і знімки, які знаходяться в Архіві 1 УД, разом 1269 світлин або й більше, бо світлини з Архіву 1 УД репродуковано лише найкращі, — можна б думати, що при тій скількості світлин ілюстрування дивізійного побуту вже завершене. На жаль, так не є і треба щиро сказати, що навіть при такій великій скількості світлин ми маємо ще досить поважні браки, себто, маємо деякі етапи з життя 1 УД, які взагалі знімково

не заступлені, або заступлені дуже мало.

Як я згадав вже вгорі, в першій мірі кидається в очі великий брак світлин із часів бойових дій 1 УД. Нам треба конечно більше світлин з боїв під Бродами, ми практично не маємо їх з часів Словаччини, Югославії і Фельдбаху. Ми не маємо ні одної світлини, зробленої під час присяги по переході до Української Національної Армії. Ці періоди для будучих видань дуже важливі і тому ці знімки, якщо їх можна роздобути, просто необхідні. Дальше, треба нам більш характеристичних світлин з Гайделяґру, Радольфцелю, Дахаву, Ляуенбурґу і вишколів у Франції. Правда, в нас ці вишколи заступлені, але беручи під увагу те, що на вишколах зроблено найбільше світлин, бо звичайно був на це час і змога, то вони повинні бути далеко краще зілюстровані, як це є зараз.

Окрему проблему творять світлини і документи з вишколів медсестер, юнаків і юначок. В нас є лише по кілька світлин, які, хоч і досить цікаві, проте не можуть дати повноти образу, бо їх замало.

На будуче, для осягнення якнайкращого знімкового матеріялу про 1 УД нам треба дальше розшукувати за бракуючим матеріялом, поки не вичерпаємо всіх можливостей. І нам треба спішитися, бо час в цьому випадку працює проти нас. Світлини старіються, жовкнуть, нищаться і їх деталі забуваються. Тому всі дивізійники повинні допомогти Крайовій Управі в її розшуках і праці. Хто має знімки, які ще не були використані, або до кого ще не дійшли висилані минулими роками двократно анкети, повинен сам зголоситися до Крайової Управи. Як відомо, з дивізійних архівів нам багато не залишилося, тому і можливості кращого чи гіршого зілюстрування будучої „Історії 1 УД" чи „Альбому 1 УД" залежить лише від нас самих, себто: в якій мірі ми причинимось і співпрацюватимемо при комплектуванні дивізійного знімкового матеріялу.

Понеже ми все з Богом починаємо і на Його надежду імієм: од всіх врагів нас оборонить.

(Лист Б. Хмельницького до москалів 29. 9. 1649)

МЕМУАРИСТИКА

М. Омелюсік
полковник Армії УНР і УПА

Від Армії УНР до УПА

Уривок із спогадів
присвячений ген.-хор. УПА Гончаренкові-Ступницькому
у 20-річчя УПА

В липні 1941 року група нас волиняків поверталась з еміграції з Холмщини додому. На ст. Рівне (Волинь) ми були свідками зворушливої сцени, як несподівано зустрівся батько з сином, які думали один про одного, що вони не живуть. Це була звичайна на ті бурхливі, жорстокі, гірше як татарські часи історія. Коли 1939 року большевики „визволили" Західню Україну, колишньому полковникові Армії УНР з родиною не можна було скористати з „щасливого життя" під опікою мудрого Сталіна і з дбайливого піклування краси й гордости СССР — НКВД. Полковник разом зі старшим сином постановив пробратись за кордон, до Польщі. Це можна було зробити лише „на зелено", а в той час вже „на біло", бо випав сніг.

На кордоні полковник і його син йшли у деякій віддалі один від одного, але натрапили на погранічну сторожу, яка несподівано відкрила вогонь. Полковник був ранений і впав, і коли сторожа підійшла до нього, син, непомітно лявіруючи поміж деревами (це було на узліссі) утік. Батька привели на погранічний пункт, де він, не зауваживши сина, думав, що його вбили, тим більше, що бачив, як після перших пострілів син упав.

Син полковника повернувся додому, до Рівного, де не застав матері з молодшим братом, який при його відході був хворий і мати лишилась була при ньому. НКВД їх обох, не зважаючи на хворобу обоїх, вивезло в невідомому напрямку. Він ще раз вибрався в далеку дорогу і на цей раз йому щасливо вдалося перейти кордон, а що за кордоном не отримав жадної вістки про батька, думав, що його вбили.

Полковника, після довгих допитів в Білостоці (там вони переходили кордон) посаджено у в'язницю Бересть-Литовської твердині. У слідстві він зізнав, що він поляк, вертається додому, до Варшави,

і за ввесь час перебування в тюрмі нікому не зрадив, хто він, та говорив лише по-польськи. Дуже боявся, щоб уві сні себе не прозрадити. Проте його засудили на 8 років примусових робіт за нелеґальний перехід кордону і він ждав на вивезення. Але вчасного ранку 22 червня 1941 р. на твердиню Берестя посипались бомби і вже після полудня звільнились усі в'язні, які лишились живими після бомбардування. Енкаведисти не вспіли виморлувати в'язнів, як це вони робили у всіх містах Західньої України при відступі. Таким чином полковник врятувався від нехибної смерти і приїхав до свого гнізда в Рівному.

Син за допомогою громадянства вчився в Українській гімназії в Холмі, опісля при кінці липня 1941 р. виїхав на Волинь і несподівано — як ось сказано на вступі цього спогаду — зустрівся з батьком на станції Рівне.

Минуло два роки. Після двомісячного перебування в частинах УПА в Антоновецьких лісах на Крем'янеччині, я був покликаний до Штабу УПА-Північ. Подорож партизанськими шляхами була надзвичайно цікава. Треба було їхати ногами, а вдень відпочивати. Перший відпочинок був на хуторах коло села В. Тут на лісничівці був зв'язковий пункт Славка. Що сталося з цим невтомним і безстрашним працівником-вояком — не знаю. Коли я проїжджав цією дорогою другий раз, він після трьох попередніх ран мав чотири нові, проте, хоч плював кров'ю, до шпиталю не пішов і поля бою не покинув.

У той же час через цей пункт перекидався в рейд на схід курінь Неґуса з округи Енея. На пункті зібралося багато людей, щоб спрямуватись за призначенням. До центру їхали я, два лікарі, кооператор (Зубатий) і сестри. Над вечір зібрано коло 200 підвод. Зв'язковий мусів усе полагодити, зібрати підводи, розташувати переїжджаючих, дати їм нічліг і харчування і одночасно подбати про їх безпеку. Переїхавши вночі залізницю Здолбунів-Шепетівка, ми розійшлися: курінь подався на схід, а ми на північ. З нами їхав також командир УПА-Північ Охрім-Савур, людина інтеліґентна, років понад 35, низького росту, русявий, з синіми очима. Енерґія у нього була надзвичайна. Він мотався по Волині день і ніч не злазячи з підводи. Багато разів був близький смерти. Він і провадив нас з собою.

Як відомо, в терені були визначені зв'язкові лінії, по яких скеровувались транспорти від зв'язку до зв'язку. Для забезпечення від несподіванок і нападів транспорти і військові відділи пересувалися по устійнених партизанських шляхах, що були скриті перед ворогом, а небезпечні місця, як переїзди через шосу або залізницю, спочатку забезпечувались військовим відділом, що займав позиції по обидвох боках перехрестя, а тоді транспорт перетинав цей шлях. Часто охорона залізниць, хоч і бачила пересування партизанів, але мовчала при-

таївшись, бо боялася, або була в змові з партизанами. В останні гаси так поводились мадяри.

Подорож до Центру тривала тиждень. Цей тиждень був повний вражень і цікавих спостережень. Всюди функціонували підпільна адміністрація і зв'язок, що діяв дуже справно. Створено підпільну державу в явній державі. Але різниця між ними така, що послух для офіційної держави був симульований, а накази гинників підпілля виконувались беззастережно. Коли офіційні нагальники громад (солтиси) отримували якісь накази від німецької влади, то їх не виконували без порозуміння з підпільними станигними. Словом, моральна підтримка народу в боротьбі проти окупантів була абсолютна. Та підтримка виглядала би цілком інакше, коли б населення не симпатизувало з УПА.

І мені прийшла на думку різниця між настроями в роках 1919-20 і тепер. Тоді Волинь своєю національною свідомістю була далека від теперішньої. Попри високу національну свідомість виходців з села — нижгої інтеліґенції, нарід у своїй масі був байдужий, а були випадки, завдяки зругній аґітації гервоних, явних виступів зі зброєю проти нашого війська й „буржуазної" Центральної Ради та С. В. Петлюри. Через гверть віку панування в Україні Польщі та гервоної Москви населення Волині змінилось до невпізнання. Навіть глухе Полісся, що вважалось за найбільш несвідому, аморфну масу, несподівано для мене виявило високий національний патріотизм. Як на приклад, можу вказати на одне велике село. В р. 1919 воно збройно виступало проти нашої влади й війська. В 1939 році НКВД виарештувало й вимордувало або вивезло відтіль коло 100 молодих хлопців і дівгат. 1943 р. село дало велику кількість добровольців до УПА, з них було багато на провідних становищах. Таку, або подібну метаморфозу пережила в дещо іншому вигляді вся Волинь.

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

1. Просимо всіх ВШ. Передплатників **своєчасно** повідомляти нас про зміни адрес, щоб оминути зайвих додаткових коштів, зв'язаних з поновною висилкою журналу на нові (часто поштою подавані) адреси.
2. Просимо ВШ. Передплатників з Канади висилати грошеві належитості канадійськими грошовими переказами („моні ордер"), бо тоді немає опізнень при виміні канадійської валюти.
3. Передплатникам в ЗДА, що мимо упімнень не вирівняли задовження за передплату за 1961 рік, дальша висилка журналу буде припинена.

Отож, приїхавши до Центру, що в той час містився на хуторах в районі Великий Стидинь на Костопільщині, я пішов зголоситися до Нач. Штабу, куди був призначений. Зустрічаю коло хати і пізнаю того самого полковника, що несподівано знайшов свого сина на ст. Рівне. Незабаром з'явився і син, якого я знав раніше. Це були: полковник УНР Ступницький й його син Юрко. Батько знову пішов разом з сином на поклик Батьківщини. Юрко був уже юнаком старшинської школи „Дружинники" і скінчив її на початку листопада того ж 1943 року.

Пройшли бурхливі і змінливі місяці. Через Волинь знову пересунувся фронт, несучи руїну і смерть. УПА вже розділилась на дію на підсовєтській окупації і піднімецькій. На підсовєтському терені виникла важка, кривава і виснажлива боротьба. В цій боротьбі в одному з боїв 30 липня 1944 р. загинули смертю лицарів батько й син — генерал-хорунжий Гончаренко-Ступницький і хорунжий Юрко Ступницький. На цей раз доля їх не розлучила.

Загинув також дещо пізніше командир УПА-Північ полковник Клим-Охрім-Савур-Клячківський.

Історики хай згадують про них і знайдуть для них почесне місце в українському Пантеоні.

ПРИКЛАД ГІДНИЙ НАСЛІДУВАННЯ

Станиця Братства кол. Вояків 1 УД УНА у Філядельфії переслала Адміністрації „Вістей Комбатанта" новорічний дарунок —

25 нових передплатників на 1963 рік.

Просимо всі вплати полагоджувати за посередництвом представника „ВК" на Філядельфію п. М. Шевця 4849 N. 10th St., Phila. Pa.

Пан М. Швець був обраний на представника „ВК" на Загальних Зборах Станиці Братства 1 УД УНА у Філядельфії дня 16-го листопада м. р.

Щиро дякуємо!

АДМІНІСТРАЦІЯ „ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

ВІЙСЬКОВІ ПРОБЛЕМИ

Ф. Кордуба

Совєтська стратегічна база Куба

Республіка Куба (44.206 кв. миль, чи пак 114.524 кв. км) з 6,800.000 населення, стала головним предметом міжнародного напруження, бо від часу, як Фідель Кастро зірвав з західнім світом та переключився до комуністичного бльоку держав, проклямуючи 1 травня 1961 року Кубу „соціялістичною" державою, СССР негайно приступив до перетворювання цієї країни у свою воєнну базу. Під гаслом „оборони" Куби проти „імперіялістичних агресивних кол Америки" — СССР почав постачати Кубі різну зброю, в тому числі ракети на середній засяг та важкі бомбардувальники, здатні до перевоження атомових бомб. 2-го вересня 1961 року Москва й кубинський уряд підписали в Гавані договір, яким реґульовано господарську й військову допомогу тій країні. Згідно з тією умовою СССР приступив до висилки туди не тільки різнородної зброї, але й своїх військових спеціялістів. Очевидно, рівночасно з висиланням зброї СССР наголошував у своїй пропаґанді, що все це він робить „для оборонних цілей" загроженої Куби. Такі ж заяви складала совєтська дипломатія у різних країнах світу і в Об'єднаних Націях. Ця військова допомога збоку СССР забезпечила Фіделя Кастро перед провалом. СССР, охороняючи кастрівську революцію, з успіхом використав коньюнктуру для створення в західній гемісфері кубинського форпосту, як випадової бази з півдня проти ЗДА. Вже 9 квітня 1960 р. Хрущов заявив, що „совєтські артилеристи можуть, коли зайде потреба, прийти кубинському народові з допомогою ракетним вогнем, якщо аґресивні сили Пентаґону зважаться на інтервенцію проти Куби".

Узалежнившись спершу економічно й політично від СССР, Куба стала також його військовою базою, з якої загрожені не тільки важливі морські шляхи ЗДА, але й ціла американська територія у віддалі коло 1.500 миль від Куби. Існування такої бази змушувало до перебудови цілої оборонної системи Північної Америки. Постала така стратегічна ситуація, що ЗДА у випадку війни з СССР були б примушені стягнути на південь власної території поважну скількість своїх збройних сил, щоб спершу зліквідувати кубинський фронт. При всій величезній диспропорції території, населення і збройних сил ЗДА і Куби, Куба все ж нараховує тепер понад 300.000 реґулярного війська, вишколюваного для вживання наймодернішої зброї 5.000 совєтських старшин і техніків. Ця армія має коло 250 совєтських танків, круглo 1.000 гармат, 2.000 протилетунських гармат і понад 200 реактивних літаків совєтських зразків.

В укріпленій пристані Гавана почали мерщій будувати базу для совєтських підводних човнів, з яких можна вистрілювати ракети з атомовими головнями, і щонайменше у двох пунктах Куби почали будувати вистрільні бази для совєтських ракет на середній засяг. Там же заінстальовано найменше 30 ракет зразку

Т-2, з досяжністю до 2.400 миль. Таким чином насправді більшість території Америки, за вийнятком західніх стейтів, опинилась під безпосередньою загрозою совєтського ракетного обстрілу. Крім цього на Кубі є коло 15 летовищ, на яких були стаціоновані совєтські бомбардувальники, реактивного типу Іл (Ільюшін)-28. Досяжність дії цих реактивних важких бомбардувальників, здатних перевозити атомові бомби — кругло 1.200 миль. Ото ж південна й середня частина ЗДА опинилась під потенціяльно можливим обстрілом також отих совєтських літаків.

У зв'язку з цим Пентаґон був свідомий, що за такої ситуації конечна ревізія всієї дотеперішньої оборонної концепції Америки, якщо чимшвидше не відсунеться небезпеки. Вона стала реальною, всупереч тактичним насмішкам совєтської пропаґанди — мовляв маленька Куба не всилі нічим загрожувати американському велетневі. І тому през. Дж. Кеннеді мусів проголосити бльокаду Куби, щоб не допустити до дальшого імпортування туди совєтської офензивної зброї, з рівночасною вимогою — зліквідувати заінстальовані вже там ракетні бази. Виявлення цих баз на Кубі здискредитувало теж ракетні бази на совєтській території, бо виявилось, що самі совєтські військовики не прикладають дуже великої ваги до своїх міжконтинентальних ракет.

Очевидно, през. Дж. Кеннеді міг був перевести інвазію Куби, але не хотів рискувати вибуху третьої світової війни.

Ген.-май. Мекс С. Джонсон, кол. командир військової школи ЗДА, у своїй студії, яка появилася у вересні ц. р. оцінив, що інвазія Куби вимагала б щонайменше 6 дивізій, щоб комбінованою операцією з повітря і моря можна було опанувати острів. Джонсон є тої думки, що інвазію належало б переводити висадкою двох дивізій армії або морської піхоти на кількох місцях кубинського острова. Рівночасно парашутні війська і десантні дивізії повинні б бути скинені в запілля країни, щоб чимскорше захопити важливіші летовища і шляхи. Дальше треба було б ще трьох дивізій. В такій операції мусіло б брати участь щонайменше 1000 літаків, стаціонованих на Флориді і в Ґвантанамо, або з літаконосців. При інвазії

вже в перших годинах треба запевнити абсолютну повітряну перевагу над островом. Інтервенція СССР на випадок інвазії Куби була б можлива, за твердженням ген. Джонсона, щойно за три тижні. Але фанатики Фіделя Кастро могли б ставити опір в горах навіть до трьох місяців. Втрати такої операції оцінив сенатор Морз в дискусії про Кубу в американському Конґресі на 400.000 вбитих. Потрібних 6 дивізій ЗДА наразі не мають, бо з теперішніх 19 дивізій (з того 16 армійських — 960.000 і 3 морської піхоти — 190.000) 8 дивізій армії і 2 дивізії морської піхоти стаціонують на півночі американського континенту; дальших 6 дивізій армії є в Европі; 2 в південній Кореї і 1 на Гаваях; 3 дивізії морської піхоти є на Далекому Сході і Пацифіку. Отже приблизно половина збройних сил ЗДА розпорошена по різних країнах, згідно з зобов'язуючими договорами з більше як 40 націями. Тільки в самій Европі і Півн. Африці знаходиться 446.000 чоловік, на 79 точках опору в 11 країнах і в зах. Берліні та районі дій 6-ої Фльоти ЗДА на Середземному морі. На Далекому Сході, в Азії, ЗДА вдержують 53 опірні пункти, також на Гаваях, Окінаві і 5-ох чужих країнах. Там знаходиться під зброєю разом з 7-ою Фльотою на Пацифіку — 248.000 чоловік. Отже, щоб заповнити бракуючі 6 дивізій, ЗДА мусіли б покликати під зброю резервістів для сформування коло 4-ох дивізій. Рівночасно з вибухом збройного конфлікту для оборони інших воєнних театрів, згідно з обчисленням Пентаґону потрібно було б ще щонайменше 6 дивізій.

Отже маючи повищі дані на увазі, тяжко припускати, щоб ЗДА рішилися на інвазію Куби, а міжнародна ситуація сьогодні більш загрозлива, як під час війни в Кореї. Тому през. Дж. Кеннеді рішився на бльокаду, яку ген. Джонсон назвав „делікатною операцією", бо її кінцевою фазою могло бути також виповідження війни.

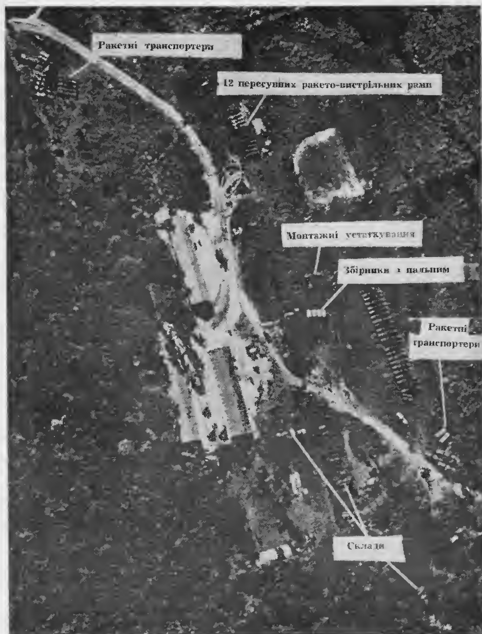
В бльокаді взяла участь мала скількість збройних сил, а саме: 1 літаконосець з 60-70 реактивними літаками на покладі, супроводжений 6-ма винищувачами. Ці сили оперували поблизу пристаней Куби — Гавана і Сантіяґо. Дальших 12 винищувачів вислано, щоб замкнути кругом доїзд до Куби. 30-40 стежних човнів патролювало корабельний рух в прибережній смузі та стерегло за малими кораблями. 20-30 в радар вивінувані літаки безперебійно оперували в повітрі кругом острова, вони й далі його патрулюють та наближення кожного чужого корабля зголошують своїм базам. Решта збройних сил ЗДА була в стані поготівля. Бльокада Куби відбувалась на просторі 2.000 кв. миль, і вона була скерована проти постачання воєнної техніки, особливо проти „аґресивної зброї", до якої належать: ракети, літаки бомбардувальники, бомби, далекокерованi стрільна та головні до цієї зброї. Крім цього бльокаді підлягали також електронічні і механічні устаткування. Життєво потрібні товари, призначені для населення Куби, не підлягали бльокаді. Ця бльокада була спробою американського уряду, щоб при помочі військового й політичного тиску примусити Фіделя Кастро до зірвання взаємин з СССР. Вона була настільки успішною, що СССР не зміг знайти можливостей, щоб її оминути або переломити.

Також Канада заборонила причалювати совєтським літакам на своїй території, отже СССР був примушений шукати нових шляхів, звернувши свої очі на заприязнені з Москвою західньо-африканські республіки — Ґану і Ґвінею. Очевидно, СССР могтиме й надалі деякі кількості зброї транспортувати до Куби повітряним шляхом при допомозі далеколетного транспортовця Т-114.

Совєтські середньозасяжні вистрільні ракети Т-2, що були — за американськими даними, заінстальовані на Кубі, мали коло 76 стіп довжини і 8 стіп дія-

метру. Тому, що ракети не можна поділити на частини, в цілості її не можна транспортувати транспортовцем Т-114.

Самозрозуміло, що СССР міг був старатися переломити бльокаду при допомозі ескортуючих воєнних кораблів, але це грозило морською війною. Така війна

для СССР була великим ризиком, бо вона велась би на кілька тисяч миль від його вітчизняних баз і то проти передової морської потуги в світі. Також треба було відразу сумніватися в тому, щоб Хрущов задля 7 млн. кубинців захотів заризикувати атомовою війною, виставити свою фльоту на повну поразку та наразити СССР на втрату престижу в світі. Поставлений перед поважну загрозу війни, Хрущов припинив продовжування блефу про перевагу совєтської зброї і — завернув.

Тому спершу Совєти висунули проєкт торгу: в заміну за ліквідацію американських оборонних ракетних баз в Британії (4 бази на кругло 40 ракет „Тор"), в Італії (30 ракет „Юпітер") і в Туреччині (15 ракет „Юпітер") вони обіцювали зліквідувати свої бази на Кубі. Але ЗДА цю пропозицію з місця відкинули. Ставши таким чином перед безпосередньою загрозою вибуху нової великої війни — Хрущов завернув на цілій лінії. Він відкликав совєтські воєнні кораблі з їхнього шляху, щоб не ввійти в стик з кораблями американськими, як теж здискредитував свого приятеля Фіделя Кастро, погодившись — без запитання його згоди — забрати геть ракети й літаки, ба навіть обіцявши переведення міжнародної контролі такої евакуації офензивної зброї з території. На таку контролю Кастро не погодився і ця справа „висить" і ніколи не буде зреалізована, давши зате арґумент Америці, що вона не може ґарантувати, що ні вона ні будь-котра інша держава не переведе збройної інтервенції проти Куби.

Очевидно, що кубинська афера і загроза збоку Куби, як совєтської бази, не минулася, бо Совєти будуть намагатися обманом таки використати той терен, як свою випадову базу. Вирішно перешкодити цьому не можна буде так довго, поки існуватиме режим Фіделя Кастро. Покищо предметом американської розвідки є справа будови совєтського „рибальського" порту, який — очевидно — має стати базою для совєтських підводних човнів. Треба здогадуватись, що на тлі пенетрації Совєтського Союзу з західню гемісферу почерез Кубу прийде до нової кризи з актуалізацією конечности повалення режиму Фіделя Кастро.

Москалі повинні відмовитися від усіх претенсій, які вони неслушно мали до Козацької Нації.

(Пилип Орлик)

Сот. Володимир Молодецький

Загальні принципи військової розвідки

Метою військової розвідки є: роздобути, оцінити та інтерпретувати інформації про ворожі збройні сили, їх величину, силу, спроможності та волю до ведення боротьби. Такі інформації є конечними для плянування й організування дії проти ворога, якщо ця дія має мати вигляди на успіх. Також, обов'язком військової розвідки є не допустити до того, щоб ворог довідався про нашу ситуацію, спроможності, чи інтенції. Дуже важним також для нашого успіху є, щоб ворог не знав, як багато ми знаємо про нього, і щоб тому не міг передбачити напрямку нашої дії.

Військова розвідка складається із:

1) Підставової розвідки — діючої в часі миру і війни, яка є відділом Генерального Штабу Армії. Її обов'язком є вивчати евентуального ворога, спеціяльно звертаючи увагу на: силу, розміщення, вишкіл, виряд, узброєння, організацію, адміністрацію, мораль, матеріяльні та технічні ресурси, чинники, що мають вплив на мобілізацію тих ресурсів, політичні, соціяльні, економічні та релігійні обставини і впливи, підпільні організації, національну психіку й історію, військову географію, топографію і метеорологію. Інформації такого характеру мають важливий вплив на військове плянування і стратегію.

2) Військової розвідки в полі — яка вивчає противника в полі, і обставини, серед яких прийдеться боротися з тим противником.

Метою військової розвідки в полі є роздобути інформації, що стосуються противника і території, зайнятої ним, щоб тим способом помогти командирам перемогти ворога у скорому часі і при мінімальнім зусиллі. Засоби, якими осягається цю мету, є своїм характером офензивні і дефензивні. В своєму офензивному характері, військова розвідка в полі займається збиранням, порівнюванням, інтерпретацією і передаванням інформацій, які улегшують командирові пізнання ситуації, спроможностей та інтенції ворожих сил, та льокальних обставин, які можуть мати вплив на операції проти ворожих сил.

Дефензивним характером військової розвідки в полі є недопущення до ефективного діяння ворожої розвідки й унеможливлення їй роздобути інформації про нашу ситуацію і інтенцію, та про слабі сторінки нашої фронтової організації. В головному, військова розвідка в полі концентрується на збиранні тактичних ін-

формацій, корисних для наших військових формацій, що перебувають в акції проти ворога.

Її праця базується на постійному процесі думки і дії, що зветься „Розвідчим процесом", який ділиться на чотири фази: 1) збирання інформацій, 2) порівнювання їх з інформаціями з інших джерел, 3) інтерпретація тих же інформацій, 4) передавання їх тим, що їх потребують.

Щоб штаб розвідки міг ефективно функціонувати, необхідно застосувати наступні принципи:

а) штаб розвідки мусить стисло співпрацювати з оперативним штабом, штабами помічних частин, іншими відділами військової та цивільної розвідки;
б) штаб розвідки мусить все дивитися наперед, та все мусить передбачувати будучі вимоги;
в) підвладні мусять мати абсолютне довір'я до свого командира і його штабу, а командуючий розвідчим відділом старшина мусить мати безпосередній доступ до командира бойової одиниці та його шефа штабу.

Військова розвідка в полі має свої обмеження. Ворог докладає всіх зусиль, щоб не допустити нас до зібрання інформацій про нього. Він буде намагатися затаїти свої стратегічні й тактичні ходи, вживаючи симульованих рухів військ та спеціяльно поширюваних поголосок, з метою збаламучення нашої розвідки.

Другим важливим чинником, що обмежує працю розвідки в полі, є час. Дії на фронті котяться скоро і часто одержані інформації приходять запізно і є неактуальними.

Військова розвідка є в основі нероздільною цілістю, але в полі з практичних причин, вона поділяється на п'ять підвідділів:

1) бойова розвідка — її ціллю є набувати інформації та якомога найкраще інформувати командирів про ворожі сили та територію під ворожою контролею;
2) контррозвідка — вона відповідальна за збереження тайни про рухи та інтенції своїх частин;
3) цензура — це є спеціяльний відділ контррозвідки;
4) радіо-розвідка — метою якої є вивчання ворожих радіосиґналів;
5) організаційний відділ — відповідальний за адміністраційну та персональну працю військової розвідки в полі.

Вміння організування військової розвідки та вміння використовування інформацій, роздобутих нею, становить одну з головних прикмет доброго командира.

Природознавство і техніка — світово-політичні чинники

На цю тему появились недавно дві книжки. Одна має назву „Схід мінус Захід — рівняється нулі", що її написав В. Келлер з підзаголовком „Розбудова Росії Заходом" і друга „Розгляд засобів і шляхів для підвищення стану природознавства і техніки в західньому світі", збірна праця фахівців з держав, що творять Північно-Атлантійський Пакт, відомий під назвою НАТО. Перша книжка обговорює проблему, а друга подає рецепт для її розв'язки.

Німецький місячник „Військово-технічні Листки" — „Вертехніше Гефте" — в числі за березень-квітень 1962 займається розглядом справи з мілітарно-збройного аспекту.

Журнал так характеризує проблему:

В моменті, як могутня совєтська ракета двигнула в надземні висоти важкого спутніка і надала йому таку швидкість, що нею паралізовано сили притягання Землі і спутнік полетів по наперед визначеному шляху, потверджено дійсність фізичних законів Кеплера та започатковано земними засобами польоти у всесвітні простори. Цей момент став зворотним пунктом в житті людства на Землі і наслідки того звороту нині ще важко передбачити.

Совєти досягнули успіхів вкладом в те діло великої енергії та засобів. Полишаючи збоку голосну совєтську пропаґанду і самохвальбу, раціонально думаючі люди ствердили, що Совєти використали для того діла все доступне в світі і дійшли до своєї цілі — першенством у світових просторах. Захід, хоч знав справу і мав всі можливості зробити те саме, спізнився. Психологічний і політичний вплив того факту був превеликий, зокрема на дрібні держави і відсталі народи. Всюди помітно було з одного боку подив і переляк, а з другого респект і резиґнацію. Той факт викликав і алярм на Заході. Політичні і мілітарні провідники стали перед новими проблемами. Всім стало ясно, що ракети, спроможні пустити в лет довкола Землі спутніки, можна використати для досягнення з надземських просторів кожного пункту на Землі атомовими бомбами. Рівночасно стверджено, що до часу випуску спутніка в простори Захід неправильно оцінював совєтські спроможності в першій мірі через брак систематичних студій Східньої Европи.

В першій книжці автор В. Келлер подає, що найважливішою подією в світі в 20-му сторіччі є постання Совєтського Союзу, який на протязі чотирьох десятків літ розрісся в другу по Америці світову потугу на земній кулі. Різними засобами, від атомової бомби почавши, через інтерконтинентальну ракету та спутніка і на лунікові закінчивши, в супроводі велетенської пропаґандивної офензиви цифр, Совєтський Союз намагається переконати світ, що тільки він і ніхто інший є провідною потугою світу, нині рівною, а завтра вищою від Америки.

Мільйони людей думають над тим, як таке „чудо" могло статись. Це цікавить в першій мірі тому, що з-поза того факту визирає перманентно загроза совєтської системи для всього світу і що та система не приховує того, що вона хоче опанувати ввесь світ, накинути йому свій спосіб життя, відмінний від того способу, яким нині світ живе. Декого вже й страх перед велетнем Сходу паралізує, інші знов думають, чи не прийшла пора смиренно покоритись долі. Насправді ніяке чудо не сталось, тільки незнання дійсности спонукує людей розглядати неясні справи як чудо. Неясно, як до такого стану могло дійти, тільки тому, що досі ніхто не завдав собі труду Схід і все, що в ньому кипить, систематично дослідити.

Автор подає, які цивілізаційні, культурні, виробничі, технічні, господарські, індустріяльні, наукові та мистецькі чин-

ники і сили мали вплив на перетворення Сходу в одну велетенську державу і вказує, звідкіля ті чинники взялися. Він робить висновок, що Росію, а тепер Совєтський Союз, довела до такої потужности поміч з Заходу і подає на це документальні дані. А щодо майбутнього, то, на його думку, все залежить від Західньої Европи і Америки та від того, чи вони зуміють доцільно використати свою нинішню перевагу над Сходом.

Друга книжка подає вже конкретні пропозиції для поліпшення західньої ситуації. В тій студії ствердженo, що найбільші наукові відкриття і пізнання здійснились в Европі і Америці. Їх якраз Совєти використали для себе коштом надлюдських зусиль і втрат аж до того ступеня, що почали загрожувати світові та заставили Захід думати над заходами для паралізування тої загрози.

Базою загрози є те, що коли в Совєтському Союзі вишкіл науковців, наукові досліди та розвій того всього є ефективно зорганізовані аж до деталів, то Захід діє вроздріб. З того висновок, що Заходові потрібно підтягнути все до вимог часу. Подається і рецепта, як зробити так, щоб 500 мільйонів західніх людей ефективніше глянули у вічі небезпеці зі Сходу.

Система Совєтського Союзу така:

Совєтська Академія Наук завідує 90 науковими інститутами з 1,100 науковими працівниками. Вона координує дальше працю ще яких 300 незалежних наукових інститутів. Академія плянує для всіх завдання, організує працю та наглядає за виконанням цілої програми та поодиноких завдань. Збройно-атомові та ракетно-просторові досліди керуються одною центральною установою. Та організація концентрує вчених, техніків та засоби на патрібні проблеми і це дає поважні успіхи. Це важне і тому, що в мілітарно-збройній ділянці всякі концепції старіються на протязі 5 до 10 літ і потрібно підходити все нові і нові. У Совєтському Союзі працює в науковій ділянці більше жінок, як на Заході. Алярмуючим чинником є і те, що коли Европа випускає пересічно річно коло 70, а Америка 200 інженерів на один мільйон населення, Совєтський Союз випускає аж 400 на один мільйон населення. До того Захід менше використовує науковців у віці до 35 літ, коли люди надзвичайно творчі. У Совєтському Союзі добре зорганізована науково-технічна документація в формі перекладів на російську мову науково-технічної літератури до диспозиції тих, що її потребують. На Заході та справа слабше поставлена.

Все сказане дуже важне, бо йде не про якісь дрібні справи, а про вдержання збройно-технічної переваги західніх сил над східніми. В тому ділі попри чисто духові змагання в ділянці світогляду, політичних ідей та ідеологічної і психологічної боротьби на перше місце видвигається природознавство та технічні науки. Вони стали світово-політичними факторами.

Коли визов Сходу кинений, Захід мусить його прийняти.

М. С.

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

БЮДЖЕТОВИЙ ПРЕЛІМІНАР ФРАНЦІЇ НА ЦІЛІ ОБОРОНИ 1962.

Згідно з заподанням міністра оборони Франції Мессмера, під час дебати над бюджетовим прелінарем на цілі оборони Франції на 1962 р., 3 листопада 1961 р. схвалено на оборонні цілі Франції 17,272 млн. н. фр.. отже в порівнянні з бюджетом на 1961 р., його підвищено на 2,7%. Особовий стан французької армії нараховує 1,008.791 старшин, підстаршин і вояків. Збройні сили під кінець 1961 р. зменшено на 23.838 чоловік. У випадку покращання міжнароднього положення військова повинність у французькій армії мала б бути зменшена з 27 місяців 25 днів до 26 місяців 10 днів.

Особовий стан наземних сил запляннований на 1962 р. — 66.512, в тому числі 33.540 старшин, 97.396 підстаршин і 525.272 штабових вістунів і вояцтва.

Особовий стан жандармерії підвищено з 62.077 до 73.959 старшин і жандармів.

Збройні сили поза материком (кол. колоніяльні війська) в 1962 р. мали б нараховувати: 3.292 старшин, 9.000 підстаршин і 39.051 вояків. Для виставлення національних збройних сил африканських держав, як допомогу визначено 300 старшин, 21 військових лікарів, 584 підстаршин і 195 штабових вістунів і вояків, разом — 1.100 чоловік.

Воєнно-морські сили. Загальний тоннаж воєнно-морських сил Франції під кінець 1961 р. становив 281.977 тонн. В 1962 р. тоннаж має бути збільшений до 282.457 тонн.

Летунство. Особовий стан — 141.700 чоловік, до кінця 1962 р. має бути збільшений до 146.000 чол. В африканських країнах стаціонує 4 мішані повітряні групи й 3 летунські ескадрилі. Бюджетовий етат для летунства на 1962 рік є 4,916.9 млн. нф.

ЗМІЦНЕННЯ ПОЗИЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ СССР У ВЕРХОВНІЙ РАДІ СОВЄТСЬКОГО СОЮЗУ

22-ий конґрес КПСС позначився значним зміцненням позицій збройних сил СССР. У склад 175 дійсних членів ЦК КПСС увійшли слідуючі високі військовики збройних сил:

1. Марш. Баграмян, шеф постачання при міністерстві оборони СССР, заст. міністра оборони. 2. Марш. Бірюсов, командуючий повітряною обороною СССР. 3. Гол. марш. Вершинін, командуючий повітряними силами СССР. 4. Марш. Ґоліков, керівник Гол. політ. управління ЦК КПСС для армії і воєнно-морських сил СССР. 5. Флот. адмірал Ґоршков, командуючий воєнно-морськими силами СССР. 6. Марш. Гречко, командуючий об'єднаними збройними силами Варшавського Пакту; заступник міністра оборони СССР. 7. Марш. Захаров, шеф штабу армії і воєнно-морських сил; перший заст. міністра оборони СССР. Марш. Конєв, командуючий збройними силами в Німеччині. 9. Арм. ген. Крилов, командуючий воєнною округою Москва. 10. Марш. Маліновський, мін. оборони СССР. 11. Марш. Москаленко. 12. Адм. Фокін, командуючий фльотою на Пацифіку. 13. Марш. Чуйков, командуючий наз. збройними силами; кандидат президії ЦК КП України. 14. Ген.-полк. Якубовський. дотеперішній командувач армійною групою у Німеччині.

Отже до ЦК КПСС нововибраними є: Вершинін, Ґоліков, Захаров. Крилов, Фокін і Якубовський.

В склад 155 кандидатів ЦК КПСС увійшли такі високі старшини: 1. Ген.-

полк. Батицький, командир повітр. оборони Москви. 2. Марш. Будьонний. член президії Верх. Ради СССР. 3. Гол. марш. Варенцов, гол. маршал артилерії; командуючий ракетною зброєю. 4. Ген.-полк. Гетман, ген. панц. з'єднань, ком. воєнною округою Карпати. 5. Марш. Єременко. 6. Арм. ген. Касаков, командуючий воєнною округою Ленінґрад. 7. Ген.-полк. Кошевой, командуючий воєнною округою Київ. 8. Генерал-полк. Пенковський, командуючий округою Білорусь. 9. Генерал-полк. Плієв, командуючий воєнною округою Північний Кавказ. 10. Марш. Рокосовський, 11. Марш. Руденко, марш. летунства. 12. Марш. Савіцький, марш. летунства. 13. Марш. Соколовський. 14. Ген.-полк. Стученко, командуючий воєнною округою Транскавказія. 15. Марш. Судец, марш. летунства, командуючий стратегічним летунством СССР. 16. Марш. Тимошенко. 17. Адм. Чабаненко, командуючий півн. фльотою.

В склад 65 членів Ревізійною Комісії ЦК КПСС входять такі високі старшини: 1. Марш. Красовський, марш. летунства, командир Академії повітряних сил СССР. 2. Ген.-полк. Крейсер, командуючий воєнною округою Далекий Схід. 3. Марш. Скріпко, марш. летунства, командуючий транспортовим летунством.

Отже в теперішньому ЦК КПСС є аж 34-ох членів-військовиків, в порівнянні зі складом з 1956 р. 12. На увагу заслуговує також і те, що марш. Ґоліков є номінований керівником відділу ЦК КПСС для Головного політичного управління в армії і у воєнно-морських силах, що означає дуже сильне зміцнення позицій збройних сил у партійній системі СССР. Між цими високими старшинами є багато українців, але їх національна свідомість — не відома.

КОРПУС СТАРШИН ФРАНЦУЗЬКОЇ АРМІЇ

Згідно з офіційними даними французькі наземні сили (армія) мають 30.190 активних старшин. Вони є розподілені ось як:

Генералів і інженерів в ранзі генералів	325
Піхота	10.515
Різні служби	7.612

Кидається в очі, що стан старшин по різних службах у порівнянні з загальною скількістю є дуже великий. Для розрізнення фронтових старшин від старшин різних служб, міністерство наземних сил, наказом з дня 5 листопада 1960 р. створило окрему групу старшин, яка обіймає школи, військові уряди і територіяльну постійну адміністрацію. Кількість тих старшин 3.000-3.500.

Артилерія	4.333
Панцерні з'єднання і кавалерія	2.485
Піонери	1.983
Постачання	1.277
Далекий зв'язок (абсольвенти політехнік)	1.250
Капельмайстрів	50

В чинній службі є затруднених 450 резервових старшин, з контрактами на 5-8 років.

Згідно з заподанням „Бюлетеню міністерства армії" у старшинському корпусі є 350 старшин-мусульман, в тому числі багато старшин високих ранґ, 1 полковник і 100 поручників. „Парі Пресс" з 27 травня 1961 р. подала, що в часі від 9 до 13 травня 1961 р. зголосилося до писемного вступного іспиту 993 кандидати, а в 1960 р. було зголошених 853 кандидати. В 1960 р. зі зголошених здало вступний іспит тільки 360 кандидатів; в 1961 р. — 300 кандидатів. Для порівняння в 1939 р. зі зголошених 2.425 кандидатів було прийнятих тільки 762. Повищі дані наглядно ілюструють, які великі вимоги знання мусять мати кандидати на старшин французької армії. В німецькій армії, особливо під час другої світової війни на інтеліґенцію кандидатів на старшин найменше зверталося увагу, тому колишні старшини Вермахту, які добровільно зголосилися до служби в Бундесвері, мусіли складати вступні іспити.

Сіґма

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

Вісті з Секретаріяту Головної Управи ОбВУА

Крім нового Відділу ОбВУА у Вашинґтоні, про що мн вже повідомлялн, сформувався також новий Відділ у Сиракюзах, де оформилася тимчасова Управа під головуванням полк. Юрія Ківерчука в складі: д-р Іван Подюк, заст. голови, побр. Осип Зачкевнч, секретар, побр. Васнль Майкевич, скарбннк та члени: д-р Іван Заваликут, інж. Теофіль Франціян і побр. Іван Рубач. Тепер, після отримання з Гол. Управн статуту і вступних членськнх заяв — переводнться реєстрацію кол. українських вояків, яких в Снракюзах і околиці приблизно сотня.

В осінніх місяцях позначнвся зріст членства майже у всіх Відділах, а зокрема у найбільших у Філядельфії і Шикаґо, де при Відділі створнлася окрема автономна секція під назвою Братство Карпатських Січовиків. Це діється всупереч намаганням малої групкн „постійних критиків", які в ім'я „єдности" (так буквально пишуть у своїх листках-закликах) намагаються роздробнти нашу центральну комбатантську організацію. Цнм прнгадують нам, коли творилнся колись „великі штаби — але без війська". Про цю прикру справу прийдеться згодом більше сказати.

Листопадова збірка ще не закінчена, та дотеперішні впливи дають надію, що вислід не буде менший, як у минулих роках. Дотепер перед веде Відділ у Філядельфії та близько за ним наступає Ню Йорк, інші у дальшій віддалі. Суспільна Служба Комбатантів просить всі Відділи і Станиці Комбатантських Організацій прислатн всі збіркові лнсти враз зі зібраною готівкою найдальше до 25 січня 1963 року.

З життя Відділів ОбВУА

НЮ ЙОРК

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ДВА МІСЯЦІ

Від останнього звідомлення у числі 3-4 „Вістей Комбатанта" діяльність Відділу позначилась ось так:

В дні 4-го листопада ц. р. членн Відділу під проводом голови д-ра Івана Козака при співучасті Пань із „Самостійного Золотого Хреста" і 64 Відділу Союзу Українок Амернки та побратимів із Братства кол. Вояків 1 УД УНА, Об'єднання кол. Вояків УПА, та Братства „Броди-Лев" як і поодиноких громадян перевели традиційну вуличну збірку пожертв на Дар Українському Воєнному Інвалідові біля всіх 9-ох українськнх церков Ню Йорку. Крім того Відділ розіслав кругло 300 збіркових лист своїм членам, різннм організаціям та поодинокнм особам для продовжування цієї збіркн.

Того самого дня увечорі членн Відділу під проводом голови взяли участь у загальній святочній Академії для відзначення сорок четвертнх роковнн Листопадового Зриву, що відбулася старанням Комітету Об'єднаннх Амернкансько-Українських Організацій міста Ню Йорку — Відділ УККА.

17-го лнстопада ц. р. відбулнся чергові місячні сходнни членів Відділу та гостей. Після короткої згадки про роковини Листопадових Днів та вшанування поляглих і померлих Борців за Волю Українн, голова Відділу передав слово побр. ред. Левові Лепкому, який як голова Адміністрації оселі „Черче", Н. Дж., з'ясував справу побудови в цій оселі окремого пансіону для безродинних осіб. Член названої Адміністрації полк. Кирнло Дацко ілюстрував доповідь висвітленимн знімками. Після оживленої дискусії обрано зв'язковнх до дотнчного Ініціятивного Комітету в особах сот. інж. Івана Мірошнperformance Мірошнnченка та пор. Петра Постолюка.

Того ж дня відбулося засідання Управи Відділу, на якому схвалено — згідно з оголошенням у пресі запрошенням Головної Управн Об'єднання Прнхнльників УНР з ЗДА — взяти участь у влаштуванні Академії-Бенкету для відзначення 45-річчя Самостійности та 44-річчя Соборности Української Народньої Республікн. Крім того поладнано інші біжучі справн.

2-го грудня відбулося пленарне засідання керівних органів Відділу у прнявності 11 побратимів в справі участи Відділу у відзначенні 20-річчя УПА. Після днскусії схвалено одноголосно — при одному, що стримався — прнйнятн формальну участь у згаданому святкуванні. У внконанні цієї ухвали 16-го грудня деякі членн Відділу під проводом головн прийняли участь у Святочній Академії для відзначення 20-річчя УПА, що відбулася старанням Комітету Об'єднаних Амернкансько-Українських Організацій міста Ню Йорку — Відділу УККА. прн спів участі всіх Українськнх Комбатантських Організацій нашого міста. Всі вонн разом із представниками інших Комбатантських Організацій сталн до вояцького апелю, якнм була започаткована згадана Академія.

22-го грудня ц. р. відбулнся чергові сходини членів Відділу та гостей. Інформаційну доповідь на тему „Восьмнй Конґрес Українців ЗДА" вкголоснв ред. Іван Кедрин-Руднпцькнй.

Після доповіді відбулося засіданнч Управи для поладнання біжучих справ.

І. К.

КОЖНИЙ КОЛ. УКРАЇНСЬКИЙ ВОЯК ПОВИНЕН СТАТИ ПЕРЕДПЛАТНИКОМ ЖУРНАЛУ „ВІСТІ КОМБАТАНТА"!

НЮАРК, Н. ДЖ.

ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ

Рішенням місцевих комбатантських організацій: Відділу ОбВУА і Станиці Братства кол. Вояків 1 УД відбулась в дні 1-го листопада 1962 р. в укр.-католицькій каплиці при Сенфорд евню в Нюарку, Н. Дж., панахида за душі впавших Воїнів у Листопадовому Зриві, яку відправили Всч. оо. І. Бала, Д. Библів і І. Кочержук. До панахиди стали на „струнко" з прапором Відділу ОбВУА представники обох організацій: вибрані ростом і справді стрункі побратими — М. Стебельський, О. Лисинецький з прапором і А. Тимкевич. Виголошена в часі панахиди гарна і змістовна проповідь о. І. Бали з нагоди історичної події Листопадового Зриву в р. 1918 зробила на численно приявних на панахиді кол. українських Вояків і гостей надзвичайне враження, відтворюючи в їх серцях і умах гарні спогади минулих, світлих днів нашої історії. Не одна сльоза в часі тієї проповіді впала з очей на грудь зворушеного кол. українського вояка. До святочного настрою в часі панахиди причинився рівнож і гарний спів численних учасників панахиди.

Продовженням у відзначенні згаданих Роковин були в дні 3-го листопада 1962 р. вечором в домівці ОбВУА: Військовий Апель і святочні сходини членів обох комбатантських організацій і запрошених гостей. Не зважаючи на зливний дощ, того ж вечора коло 30 вояків, а серед них і одна з наших активних громадянок в Нюарку, побр. А. Хомова, учасниця наших Визвольних Змагань, стали до Апелю. Голова Станиці Дивізійників побр. О. Голинський передав звіт найстаршому ранґою кол. сотникові побр. В. Бемкові, який у відповідь кількома гарними словами привітав кол. українське вояцтво з нагоди Великих Роковин, пригадуючи їм деякі фраґменти наших Визвольних Змагань. Після Апелю всі зайняли місця і голова Відділу ОбВУА, побр. М. Стебельський, вітаючи приявних побратимів і гостей, відкрив сходини, подаючи програму сходин і виконавців програми. Приявні вшанували пам'ять поляглих повстанням з місць і однохвилинною мовчанкою.

Першим доповідачем був побр. д-р Р. Криштальський, який у своїй доповіді проаналізував Листопадовий Зрив в р. 1918, його передісторію. тло і приготування. Опісля виступив терцет бандуристів під проводом В. Юркевича; виступали в терцеті також: пп. І. Івашко, кол. УСС і надійний юнак, тут народжений Р. Осадчук, оба останні з Випані. Згаданий терцет проспівав в супроводі бандур низку стрілецьких пісень. Опісля виступив побр. О. Голинський з доповіддю, в якій підкреслив тяглість наших Визвольних Змагань після славних боїв Армії УГА і УНР в рр. 1918-1919-1920 у збройних виступах 1-ої Української Дивізії і УПА. Побр. О. Лисинецький гарно з дикцією і чуттям деклямував: „Стрілецька шапочка". Поновно виступив п. Р. Осадчук і на бажання відспівав в супроводі бандури відому пісню „Рушничок" своїм гарним баритоновим голосом. Слід додати: хоч п. Р. Осадчук тут народжений, говорить гарною українською мовою (іншої в родинному домі не уживає) та зумів в американській школі зорганізувати хор, який співає теж українських пісень. Учасники сходин гучно оплескували всі виступи виконавців програми вечора, бо всі були надзвичайно вдалі і зробили помітне враження.

По заключнім слові побр. О. Голинського піснею „Гей у лузі" закінчились Листопадові вояцькі сходини, які на тутешньому терені стають традиційними вечорами. Ініціятива влаштування Листопадових Роковин, як довго ще живі учасники Листопадового Зриву, повинна виходити від учасників Зриву.

Опісля відбулася товариська гутірка при скромній перекусці, яку приготовила

побр. А. Хомова, член Управи Відділу ОбВУА. В часі перекуски розказав один зі старших побратимів веселий фраґмент розмови зі своєю дружиною, яка з уваги на зливний дощ того вечора нерадо висилала мужа на згадані сходини. Вкінці таки переконливою була заява мужа, що „кол. український вояк не боїться ні громів ні зливного дощу".

Під час тієї гутірки згадувано справу, що була вже порушена на засіданнях Управи Відділу ОбВУА: потребу об'єднання всіх наших комбатантських організацій в Нюарку, тим більше, що маємо покищо відповідну домівку. Однак деякі одиниці серед кол. вояків чомусь не поділяють цієї думки про об'єднання. Найвищий час про це серйозно подумати, тим більше, що внаслідку відомих обставин в Нюарку домівку ОбВУА, яка у великій мірі досі створювала основу для культурного і громадського життя в Нюарку, прийдеться, мабуть, вже внедовзі залишити.

О. У.

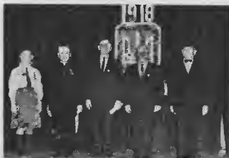
АМСТЕРДАМ

ЛИСТОПАДОВЕ СВЯТО

В дні 4-го листопада 1962 р. парох місцевої української греко-кат. Церкви, о. Лев Ліщинський, що є членом Відділу ОбВУА, відправив врочисту Службу Божу в намірені українського народу та виголосив відповідну проповідь. Після Служби Божої була відслужена панахида по поляглих і померлих Борцях за Волю України.

Того ж дня увечорі відбулися в залі місцевого Українського Горожанського Клюбу Сходини членів Відділу ОбВУА та численних Гостей, для вшанування пам'яти сл. п. д-ра Євгена Петрушевича, кол. Президента ЗОУНР. Святочну доповідь виголосив голова Відділу сот. Семен Гнатківський, насвітливши громадську та політичну діяльність кол. Президента та його участь у підготові та переведенні Листопадового Чину. Після того відбулася скромна гостина, в часі якої д-р Теодор Кокорудз відчитав спогад сот. інж. Хроновята про Листопадові Дні в Перемиській Окрузі.

День 18 листопада 1962 залишиться українцям Амстердаму в пам'яті на довший час. В тому дні з великим успіхом

Члени ОбВУА після акту декорації Від ліва направо: пластунка Ірина Бішко, о. Лев Ліщинський, сот. Семен Л. Гнатківський, підпор. д-р Т. Кокорудз, д-р Іван Козак.

відбулось в Амстердамі свято, присвячене 44-им роковинам Листопадового Зриву, при чому удекоровано Побратимів Воєнним Хрестом. Це свято уладили комбатантські організації в нашому місті і воно стояло в тому дні під їхнім знаком. Активно співпрацював з ними у цьому місцевий Пласт. Його репрезентантка пані проф. Ольга Лаба дбайливо підготовила цілу програму.

О год. 4 по полудні голова Відділу ОбВУА С. Гнатківський відкрив в залі Горожанського Клюбу святочні сходини, вітаючи приявних з парохом о. Ліщинським у проводі та прибулого на те свято заступника голови Головної Управи ОбВУА д-ра Івана Козака з Ню Йорку. Після вшанування пам'яти Поляглих Героїв, п. С. Гнатківський пригадав коротко тло, на якому зродився Листопадовий переворот, його історичне значення та науку і силу, яку Листопадовий Чин дає теперішньому і грядучому українським поколінням.

З черги д-р Іван Козак, запрошенний для удекорування комбатантів Воєнним Хрестом, пояснив у своїй промові значення Воєнного Хреста, як символу воєнних заслуг колишніх вояків у Визвольних Змаганнях. До асисти д-рові І. Козакові приділено пластунку Ірину Бішко, яка тримала всі Грамоти і Воєнні Хрести і подавала їх д-рові Козакові. Пластунка-розвідчиця Лідія Лаба в асисті двох пластунок і пластун Михайло В. Воршона в асисті двох пластунів вийшли перед сцену з українським та американським прапорами. Д-р І. Козак промовив до удекорованих побратимів, вручив їм грамоту й декорував Хрестом та ґратулював, під час коли у честь кожного декорованого похилялись прапори. Удекорованими були: підхор. о. Лев Ліщинський, сотник Симон Л. Гнатківський і підпор. д-р Теодор Кокорудз.

В другій частині свята виступали самі молоді пластунки і пластуни. Доповідь про Листопадовий Зрив, надзвичайно гарно опрацьований, виголосила пластунка-учениця Ірина Бішко. Пластунка Лідія Лаба виголосила доповідь на тему „Участь жінок в Українській Армії". Пластун Михайло В. Варшона виголосив доповідь „Українська Галицька Армія", подаючи короткий нарис історії УГА і її геройські діла, та згадавши наприкінці про УВО і УПА. Всі доповідачі нав'язували до тих історичних подій цілі Пласту й місію пластунів продовжувати культ української визвольної традиції. — Рій пластунок відіграв сценку „Трн листочки" та інсценізацію до слів „Ой, у лузі червона калина..." Пластунка Марія Л. Зенич деклямувала вірш „Листопадова ніч", як також учні Володимир Кривулич, Ігор Бішко і Олег Римар виголосили вірші.

Відспіванням Національного Гимну закінчено Листопадове свято, яке залишило найприємніше враження, бо оце вперше з публічними доповідями на наші історичні теми виступили пластуни й пластунки.

С. Г-ий

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

СТРІЛЕЦЬКА СЕКЦІЯ МОЛОДІ

Відділ у Філядельфії під проводом нового енерґійного голови побр. Миколи Алексевича сильно пожвавив свою діяльність. Про рухливу і корисну діяльність Жіночої Секції при Відділі вже звітувалося. Тепер подаємо радісну новинку про зорганізування Стрілецької Секції Молоді, в якій молодь під опікою американських фахівців вчиться (теоретично і практично) в стрілянні. Цією Стрілецькою Секцією керує побр. інж. Іван Остапяк. Інші Відділи повинні наслідувати почин філядельфійського Відділу.

У дні 15 грудня ц. р. відбулися ширші сходини членів Відділу, в яких взяло участь понад пів сотні побратимів, які вислухали дуже цікаву доповідь д-ра Войтовича „Недуги серця та способи охорони". По доповіді було багато запитів, на які д-р Войтович давав практичні поради.

Потім відбулося врочисте прийняття нових 6-ох членів, яким вручив організаційні відзнаки президент ОбВУА д-р Володимир Ґалан.

Карпатські Січовики в Шикаґо

Збройна боротьба Карпатської Січі в 1939 р. записана в історії Визвольних Змагань нашого народу як геройчні дні бравурної боротьби за честь і волю. Карпатська Січ була тією українською військовою формацією, що перша повстала проти зазіхань Гітлера й Муссоліні на українські землі та проти диверсійних нападів поляків на наші кордони, що були забезпечені міжнародними договорами. Карпатські січовики жертвували своїм життям на полі бою

або в мадярських, польських, російських, німецьких концентраках. А інші з них продовжували далі ту боротьбу в рядах Української Повстанської Армії або 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії.

Тому не личило побратимам Січовикам, що покинули рідну землю і вийшли на еміґрацію, тут, серед американського добробуту, забувати про ті історичні факти та про своє ж минуле. До цього часу в Шикаґо було тільки Представництво цієї формації українських ветеранів, що репрезентувало Братство Карпатських Січовиків в місцевому Міжкомбатантському Комітеті та в спорадичних випадках загальногромадського життя. Дня 24 листопада 1962 р. в залі Українського Національного Музею відбулися Установчі Збори цих комбатантів, які, згідно з т. 17-ою Статуту Братства, заснували Курінь Братства Карпатських Січовиків в Шикаґо. На Курінного обрано сотника Ант. Кущинського, а на писаря побратима м-ґра М. Яшка. Цьому ж Проводові доручено бути уповноваженими представниками в Міжкомбатантському Комітеті.

На Зборах постановлено, що Курінь БКС, як організація, є чисто становим, вояцьким - ветеранським (комбатантським) об'єднанням і це визначує його мету і завдання. До його складу входять Січовики з різних місць походження, з різних політичних поглядів і різних віровизнань, бо так було в рядах Карпатської Січі, коли ми бились проти спільного ворога.

Відносно інших українських самостійницьких ветеранських (комбатантських) організацій винесено постанову: ставитися до всіх толерантно, незалежно від їхнього ідеологічного забарвлення.

Проте Братство Карпатських Січовиків рішило приступити до ОбВУА, як автономна організація, на базі статуту ОбВУА.

Шикаґо, Р. Б. 1962,
Листопада 25-го дня.

Сотник інж. Ант. Кущинський,
Курінний,
Мґр. М. Яшко, Писар.

ПРИСИЛАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1963 Р.! $3.00.

Братство кол. вояків 1 УД УНА

Комунікат

У 20-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ 1-ої УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УНА

Перед двадцяти роками 28 квітня 1943 р. проголошено у Львові українськими й німецькими чинниками створення української військової формації, піхотної дивізії, яка з часом входить в історію, як перша Дивізія Української Національної Армії.

Українська громадськість, проаналізувавши ситуацію, її потреби і можливості та базуючись у великій мірі на досвіді першої світової війни, сформулювала вимоги щодо своєї військової формації через Військову Управу, дармащо німецький контраґент мав на увазі тільки власні інтереси та ситуацію на фронтах.

Вкінці, учасники Дивізії — українська молодь з гордістю глянула в вічі своїм батькам чи ровесникам з інших націй, намагаючись бути вирішним чинником у час великих подій на Сході Европи. Вона рішилась взяти зброю в руки в холодній призадумі та з власним рахунком, щоб навчитись воєнного ремесла в рядах реґулярної армії, щоб бути готовою в слушний час, що його все могли створити для нас змінливі воєнні події. Їхній крок, повний небезпек, хоч і породжував інколи сумніви, ніколи не захитав їх, бо вони глибоко вірили, „що нема ціни, яку варто б заплатити, щоб було українське військо".

У 20-річчя цих подій звертаємось до Крайових Управ Братства, Станиць Братства, усіх колишніх Українських Вояків та Української Спільноти відмітити на протязі 1963 р. створення 1 Української Дивізії УНА.

Український Народ на Рідних Землях не має змоги вільно інтерпретувати подій і відзначати історичні річниці. І тому ми обов'язані робити це тут на еміґрації. Пригадуймо західньому світові нашу боротьбу за визволення України.

Від часу творення 1 Української Дивізії виросло нове молоде покоління, яке не бачило рідного краю. Передаваймо наш досвід і досвід наших батьків у військовому ділі українській молоді.

У 20-річчя Дивізії, ми, Українські Комбатанти, зробім перегляд наших сил: станьмо до апелю усі і станьмо разом. Успіх нашої праці в єдності й скоординованій дії. Наше місце в авангарді українського життя на чужині!

Січень 1963.

Головна Управа
Братства к. Вояків 1 Української Дивізії УНА

Комунікат

ПРЕЗИДІЇ РАДИ БРАТСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ 1 УД УНА ІЗ ВИСЛІДУ ПЕРЕВЕДЕНОГО РЕФЕРЕНДУМУ БРАТСТВА ДЛЯ ВИБОРУ КЕРІВНИХ ОРГАНІВ БРАТСТВА

Дня 26 листопада 1962 року наспіли висліди референдуму поодиноких країн, на підставі яких Президія подає до відома слідуюче:

В референдумі для вибору керівних органів Братства взяли участь: Крайова Управа Арґентини: член Президії Ради Братства К. Гарасим (його заступник на терені Канади А. Коморовський); член Ради Братства О. Ткачук.

Крайова Управа Канади: члени Президії Ради Братства: В. Гузар, Б. Кальба; члени Ради Братства: М. Малецький, С. Гуляк, В. Верига, П. Силенко, А. Коморовський, Б. Підгайний, Р. Колісник, В. Яворський, Р. Самотулка, Б. Дусанівський, М. Бойко (голос передано В. Веризі).

Крайова Управа ЗДА: члени Президії Ради Братства: М. Шарко, Р. Цьолко; члени Ради Братства: Б. Кащуба, З. Мандибур, М. Марчук, О. Чучкевич, В. Прокопович, М. Головчак, Б. Заброцький, Я. Балабан, Я. Ткач, Л. Білик, Е. Михайлів.

Сесія Президії Ради Братства відбулася дня 2-го червня 1962 р. в Рочестері, ЗДА, на якій винесено постанови в справі референдуму й складу керівних органів Братства, повідомляючи Раду Братства окремим обіжником й протоколом із сесії Президії Ради Братства.

Після зустрічі дивізійного активу в Дітройті, ЗДА, літом 1962 року Президія Ради Братства внесла малі зміни до складу керівних органів Братства. У вислідi голосувань: 1) За уділення абсолюторії уступаючій Головній Управі, Арґентина, Канада, ЗДА — одноголосно, 2) Склад керівних органів Братства на наступних два роки: Головна Управа: І. Скіра — голова Братства, М. Малецький — 1-ий заступник голови, М. Головчак — 2-ий заст. голови, Л. Рихтицький — організаційний референт, Б. Артимишин — секретар, В. Заброцький — фінансовий референт, Е. Шипайло, В. Гриньох — вільні члени.

Контрольна Комісія: М. Бігус — голова, В. Бурчак, А. Тимкевич — члени, О. Глинський і В. Стеткевич — заступники.

Товариський Суд: М. Мартинець — голова, В. Мотика, Р. Гавриляк — члени, Т. Чмола, М. Мацина — заступники.

Голосували: Арґентина. Канада, ЗДА — одноголосно.

3) Затвердження постанови Головної Управи Братства в справі перенесення журналу Головної Управи Братства на терен ЗДА та видавання його в формі журналу „Вісті Комбатанта"

Арґентина — затвердила одноголосно, Канада затвердила одноголосно з додатком: Крайова Управа в Німеччині повинна скоординувати свою видавничу діяльність в формі видавання журналу „Вісті" із Головною Управою Братства для полагодження взаємовідносин; ЗДА затвердила одноголосно з додатком — дивись „Канада" в тій самій справі.

4) Зміна в статуті Братства кол. Вояків 1 УД УНА в точці IX, Головна Управа — слідуюче:

„. . . Головна Управа веде видавничу діяльність й за допомогою редакційної колеґії видає орган Братства „Вісті Братства кол. Вояків 1 УД УНА . . ." змінити на:

„ . . . Головна Управа веде видавничу діяльність й за допомогою редакційної колеґії видає орган Братства . . ."

Голосували: Арґентина, Канада, ЗДА — одноголосно.

Президія Ради Братства подає до відома, що на руки секретаріяту Пре-

зидії наспів звіт адміністрації журналу „Вісті" в Німеччині. Звіт обіймає час від 1. 8. 1957 року до 31. 3. 1961 року. До звіту є наступні прилоги:

1. Звіт з адміністрації,
2. Бухгальтерійне фінансове зіставлення,
3. Відпис касової книжки.

З огляду на те, що референдум закінчений, Президія Ради Братства передає звіти до полагодження новообраній Головній Управі Братства.

Внески й побажання:

Референдум стверджує, що Головна Управа Братства являється координуючим чинником праць Крайових Управ в поодиноких країнах. Її завданням, поза координацією праць й допомогової акції Крайових Управ, є:

— об'єднання в Братстві — бувших вояків 1 УД й членів її допоміжних частин,
— плекання українських військових традицій,
— плекання товарнських зв'язків між колишніми вояками 1 УД й українськими комбатантами взагалі,
— репрезентація Братства назовні перед українським й чужинецьким світом,
— видавнича діяльність, як один із засобів виконувати завдання, наведені вгорі.

Є виразне домагання Ради Братства в напрямку пожвавлення зв'язків й праці з українською молоддю в українських молодечих організаціях.

Референдум стверджує, що з огляду на поважну більшість дивізійників на теренах ЗДА й Канади, слід поробити відповідні зміни до статуту Братства й замінити дотеперішню форму виборів керівних органів Братства через референдум на форму Делеґатського З'їзду із представниками країн з-поза терену північної Америки. При тому пропонується каденцію Головної Управи Братства на три роки.

Референдум стверджує відсутність звіту музею-архіву й зобов'язує новообрану Головну Управу Братства ті справи впорядкувати та добитися звіту й подати його до відома членству.

Референдум стверджує, що слід Головній Управі виготовити інвентурне зіставлення майна видавництва Головної Управи.

Президія від імени Ради Братства висловлює признання й подяку уступаючій Головній Управі Братства під проводом виконуючого обов'язки голови Братства — М. Бігуса, за їхню працю в проводі братської організації.

Одночасно Президія Ради Братства відмічає особливі заслуги Головної Управи Братства під проводом її довголітнього голови сл. п. д-ра Л. Ортинського.

Президія від імени Ради Братства вітає новообрану Головну Управу Братства й її голову — І Скіру та, бажає успіхів в братській праці на майбутнє. В сучасний момент ми повинні бути свідомі факту, що братська організація дивізійників відограє незвичайно важливу ролю в історії нашої еміґрації, якої ми є співтворцями. Наша майбутня праця вимагає подвоєних зусиль й зцементування братського активу довкруги новообраної Головної Управи, яку сьогодні ми наділили довір'ям вести нас й нашу працю в ім'я ідей. які колись дали нам наказ взяти зброю в руки. В ім'я тих ідей й за які тисячі наших дорогих друзів зложили своє молоде життя. а нас оставили продовжувати розпочату роботу. Сьогодні закликаємо усіх дивізійників разом з нами стати на збірку.

Листопад 1962 року, Торонто, Канада.

За Президію Ради Братства:

Б. Кальба, голова Президії
В. Гузар, секретар Президії

З праці Крайових Управ Братства

В неділю 14 жовтня м. р. відбулося в Боффало спільне засідання Крайових Управ Братства кол. Вояків 1 УД УНА з Канади й ЗДА. На порядку нарад були справи, зв'язані з відміченням 20-их роковин створення української військової одиниці — 1-ої Української Дивізії.

Засідання відкрив голова КУ Братства ЗДА Л. Білик, вітаючи присутніх членів Крайових Управ та висловлюючи надію, що започаткована співпраця в формі зустрічей КУ обох теренів принесе пожвавлення братської діяльности.

З черги Л. Білик запросив М. Малецького, голову КУ Канади, на предсідника та В. Гузаря на секретаря засідання.

Л. Білик приготовив солідно програму святкування 20-их роковин так, що присутнім залишилося небагато до її доповнення. В дискусії узгіднено низку проблем технічної натури.

В пляні програми:

1) З новим роком видати спільну відозву обох КУ, в якій підкреслити наші завдання, видавничу діяльність, наші потреби й врешті порушити факт, що Братство поволі перебирає від комбатантів перших Визвольних Змагань тягар плекання й продовжування військових традицій українського народу.

2) Видати одноднівку з нагоди 20-ліття з дивізійною тематикою.

3) Святкування: КУправи видадуть обіжники до Станиць та Уповноважених в своїх теренах діяння. В обіжнику слід помістити побажання-привіт КУ. В програму святкувань слід вплести такі імпрези як: а) виставка видань Братства. б) висвітлення фотомонтажів та фільмів, зв'язаних з Дивізією та життям Братства на цьому терені, в) влаштувати бенкет з рефератом при участі комбатантських та інших організацій, преси, гостей та молоді, г) організувати концерти чи академії.

4) З нагоди святкування Л. Рихтицький приготовляє видання серії значків з портретами українських володарів, пов'язаних з дивізійним мотивом.

5) Використати українську пресу, поміщуючи туди дописи з дивізійною тематикою. Зібрати матеріяли на використання їх на спеціяльних сторінках, призначених для Братства в українській пресі. В ту діяльність слід включити Станиці.

Л. Білик ствердив, що Братство в своїй дотеперішній скромній праці мало виступало поза рамцями організації — на зовнішнім відтинку діяльности. Мало присвячено було уваги на заповнення прогалини в українській військовій традиції від часів Визвольних Змагань по бойові дії УПА. Нав'язуючи до 20-их роковин він завважив, що саме цей час слід використати вповні на те, щоб більше й ширше сказати про нас, дивізійників.

В дальшій дискусії порушено ще ряд інших питань, як питання спільного Делеґатського З'їзду Братства ЗДА й Канади на закінчення святкувань та для вибору нових керівних органів, внутрішньо-організаційні справи, доцільність дальших спільних засідань Крайових Управ та інше.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ КРАЙОВОЇ УПРАВИ і 4-ох СТАНИЦЬ

24-го листопада 1962 р. в приміщеннях Української католицької церкви св. Івана в Нюарку відбулось пленарне засідання Братства кол. вояків 1 УД УНА в ЗДА. В засіданні взяли участь члени Крайової Управи, Братства „Броди-Лев" та Управи Станиць Нюарк, Ню Йорк, Філядельфія і Трентон.

Засідання мало на меті згуртувати актив Братства для обміну думок та для накреслення плянів праці на черговий рік, який являється ювілейним

роком 20-ліття створення 1 Української Дивізії УНА. Воно відповідало засіданню Крайової Управи з Управами Станиць Боффало, Дітройт, Клівленд, Рочестер і Шикаґо, яке весною м. р. відбулось у Дітройті.

Засідання відкрив голова Крайової Управи Л. Білик та поінформував присутніх про працю Крайової Управи. Він підкреслив, що у своїй праці Крайова Управа кладе головний натиск на такі проблеми: Поширення організаційної мережі Братства шляхом основування нових Станиць, а у місцях, де нема відповідного числа бувших дивізійників, шляхом назначування Уповноважених Крайової Управи. Натиск на Станиці та Уповноважених КУ ставиться дуже солідно до збірок, які двічі в році переводить Братство на терені ЗДА: в місяці листопаді збірка на інвалідів та в дні Зелених Свят збірка на упорядкування могил українських вояків; кольпортажа видань Братства.

Крайова Управа нав'язала тісний контакт з Крайовою Управою Братства Канади та відбуває з нею спільні засідання.

Звіт голови доповнили фінансовий референт А. Кобрин та секретар І. Чмола.

Референт Суспільної Служби Я. Колодій звернув увагу на сумний факт зменшення загальної суми гроша, що її члени Братства збирають на Фонд Допомоги Українським Воєнним Інвалідам.

Звіт з діяльности Братства „Броди-Лев", яке опікується воєнними могилами зложив д-р Б. Левицький. Він повідомив присутніх, що остання зеленосвяточна збірка принесла 1.300 дол. Могили українських вояків на побоєвищах Австрії та в Італії вдержані в повному порядку. 1-го листопада зложено на тих могилах вінки та запалено свічки. В перших днях червня повинно відбутися посвячення символічної могили героїв на оселі „Верховина" в Ґлен Спей.

Про сьогоднішній стан журналу „Вісті Комбатанта" доповідали Е. Шипайло та В. Гриньох. Вони підкреслили, що для дальнього успішного розвитку журналу члени Братства повинні поставити перед собою два завдання: поширити мережу дописувачів до журналу та постаратись про приєднання журналові нових передплатників.

Від Станиць звітували: О. Голинський — Нюарк, Я. Балабан — Ню Йорк, М. Головчак — Трентон та М. Гись — Філядельфія.

Секретар КУ прочитав письмові звіти Уповноважених КУ — А. Гуля — Бріджпорт та М. Дубика і С. Івасечка — Рідінґ.

Під час звітування відбувались жваві дискусії над усіми звітовими пробле-

ГОЛОВНА УПРАВА БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ
1 УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УНА

бажає

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та кращого

НОВОГО РОКУ

всім членам Братства та братнім комбатантським організаціям.

мами. Засідання висловило окреме признання Уповноваженим Крайової Управи в Бріджпорті і Рідінґу за їх жертвенну працю для добра Братства.

Опісля засідання вислухало проєкт відсвяткування двадцятих роковин 1 Української Дивізії. Одобрено становище КУ, щоб кожна місцевість, де існує клітина Братства відмітила оце двадцятиліття окремою імпрезою. Імпреза повинна бути відповідна до сил місцевої клітини: академія, концерт, святочні сходини, реферат тощо. До розпорядимости бажаючих стоїть фотомонтаж „Шляхами 1 УД" та фільм з посвячення пам'ятників на вояцьких могилах в Австрії. Вирішено взяти участь у посвяченні „могили героїв" на Оселі „Верховина". Однеднівка Братства „Броди-Лев" повинна появитися у збільшеному об'ємі, як ювілейна одноднівка. Кульмінаційною точною святкувань повинен стати 8-ий Крайовий З'їзд Братства ЗДА, що відбудеться під час вікенду „Дня Праці".

Після засідання всі присутні взяли участь у вечері, яку підготовила місцева Станиця. Вечеру відкрив молитвою парох укр. кат. церкви св. Івана о. П. Лаптута. Під час вечері учасники засідання оглянули фільм з дивізійної зустрічі в Дітройті, який накрутив Б. Кашуба з Шикаґо.

З діяльности Станиць Братства 1 УД

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ

В п'ятницю 16 листопада 1962 р. відбулися річні Загальні Збори Станиці. Предсідником Зборів обрано ред. О. Лисяка а секретарем М. Гися. За уступаючу Управу звітували інж. В. Заброцький як голова, Т. Рак, В. Лотоцький, інж. О. Білик та М. Бурчак. Протягом року крім щорічної діяльности, як збірки на інвалідів та могили, участи у загальнокомбатантських імпрезах. Станиця улаштувала ще вечір вояцької пісні при співучасті хору „Бурлаки" з Боффало, відмічено вечіркою 10-ліття оснування Станиці та відбуто дві товариські імпрези. В дискусії особливу увагу приділено журналові Головної Управи Братства „Вісті Комбатанта".

Після уділення абсолюторії на внесок Номінаційної Комісії, вибрано таку нову Управу Станиці: М. Гись — голова, М. Бурчак — заст. голови, В. Сімків — секретар, Т. Рак — касієр; члени Управи: Р. Клос (він теж прапороносець Станиці) та І. Одежинський, кольпортер видань Братства — М. Швець. Контрольна Комісія: В. Заброцький, В. Зуляк і В. Лотоцький.

При обговорюванні пляну праці на 1963 р. особливу увагу присвячено 20-літтю Дивізії, яке якраз припадає слідуючого року. Філядельфія, як один із найстарших і найактивніших осередків дивізійників на терені ЗДА, плянує цю річницю особливо відмітити.

23 листопада 1962 новообрана Управа взяла участь в засіданні Крайової Управи Братства в ЗДА враз із представниками Станиць східних стейтів, що відбулося в Нюарку, Н. Дж.

І. С.

ТРЕНТОН

ЛИСТОПАДОВИЙ АПЕЛЬ МОЛОДІ

В першу неділю листопада молодечі організації міста Трентону, Осередок СУМА ім. полк. Е. Коновальця та Станиця Пласт, при співучасті місцевої Станиці Братства б. Вояків 1 УД УНА і представників Студентської Громади відзначили Листопадові Роковини святочним Апелем Молоді.

По Службі Божій в намірені Незалежности України та Панахиді за по-

ляглих Борців в місцевій укр. кат. церкві, молодь і члени Станиці з прапорами перейшли до церковної галі на Святочний Апель. Перед удекорованою сценою виструнчились лави пластової і сумівської молоді, члени Станиці Братства б. Вояків 1 УД та представники Студентської Громади. По звітах своїм проводам та відспіванні національних гимнів голова Станиці Пласту мґр. Я. Лабка короткими словами відкрив Листопадовий Апель. Запаленням „вічного вогню", однохвилинною мовчанкою і салютом трубкою вшановано пам'ять впавших Героїв. Відтак пластун-сеніор д-р Т. Крупа відчитав денний наказ проводів обох молодечих організацій.

По відспіванні юнацтвом „Гей у лузі" голова Студентської Громади інж. І. Гафткович виголосив доповідь про Листопадовий Чин, вміло получивши з річницею смерти нашого Великого Митрополита Андрея. Далі слідували пісня „Видиш, брате мій" та рецитація пластунки-юначки М. Гафткович.

По коротенькій програмі 44 юнаків і юначок Ю. СУМА зложили Слово-Приречення та надано їм сумівські ступені за зложення першого і другого сумівського іспиту. Голова місцевого Осередку СУМА проф. О. Татомир коротким словом до юнацтва закінчив ту частину. Провід Станиці Пласту відзначив 4 пластунки і пластунів за взірцеву працю, при чому пластун-сеніор д-р Т. Крупа сказав промову.

На Апелі Юнацтва був присутній Всеч. о. Атаманюк, парох української кат. церкви в Трентоні. Старше громадянство виповнило залю.

Того самого дня члени Станиці Братства б. Вояків 1 УД УНА розпочали Листопадову Збірку на Дар Українському Інвалідові. **О. Т. В.**

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

В дні 15 грудня ц. р. відбулися Загальні Збори Станиці Братства в Рочестері. На Предсідника Зборів вибрано сот. М. Мартинця, на заступника сот. Т. Чорнописького, секретарем А. Грабара.

Звіт з діяльности Станиці здавав секретар Е. Загачевський, скарбник А. Грабар та доповнював голова хор. М. Оглюк. Е. Загачевський подав докладний перегляд діяльности Станиці на протязі року. З більших імпрез треба відмітити: традиційну забаву „Червоної Калини", реферат ред. І. Кедрина-Рудницького п. н. „Чи ми приготовані до 3-ої світової війни?", наради Президії Ради Братства, ревію театрального ансамблю „Розвага" з Торонто п. н. „Раз козі смерть", яка випала дуже добре так під моральним як і матеріяльним оглядом. Відбуто 7 засідань Управи, одне спільне з ОбВУА, до секретаріяту ввійшло 7 писем, вийшло 39. Збірка на інвалідів дала 326.00 дол., а збірка на Зелені Свята була одна з найкращих в Америці, бо дала 217.00 дол. Оборотів в касі було на 1.309.00 дол., кінцеве сальдо на день 15 грудня 1962 виносило 216.00 дол. Бачимо з того, що Управа Станиці провела у звітному році дуже велику роботу.

До нової Управи Станиці вибрано наступних друзів: В. Лаба — голова, В. Білан, А. Грабар, О. Джус, Л. Несторович, К. Маньківський — члени, Л. Білик, І. Баранович. І. Кирчей — хорунжі до прапору та М. Мартинець, Т. Чорнописький, Р. Гавриляк — Контрольна Комісія.

Після вибору б. голова М. Оглюк подав плян праці на наступний рік. В загальній дискусії на ту тему рішено присвятити найбільше уваги гідному відсвяткуванню річниці 20-ліття створення 1 Української Дивізії УНА. На закінчення Зборів висвітлено фільм з посвячення могил упавших дивізійників в Австрії.

Скромною перекускою, яку приготовила Управа Станиці, закінчено Збори. Віримо, що нова Управа гідно виконає наложені на неї обов'язки.

Присутній

Зустріч дивізійників Америки й Канади 1-3 вересня 1962 р. на оселі Діброва біля Дітройту.

З діяльности Братства Українських Січових Стрільців

Після відновлення оргаизаційних зв'язків Головною Радою по Станицях Б-ва УСС зиачно оживилася праця. На основі звітів з 11 діючих Станиць — упорядковується членський реєстр і картотека з адресами. По одержанні потрібних даних зі Станиць в Буенос Айрес (Арґентина), Вінніпеґ (Канада) і Клівленд (ЗДА), буде це все впорядковане.

У Станицях в трьох великих осередках: Шикаґо, Ню Йорк і Філядельфія в останнім місяці відбуто Загальні Збори, де перевибрано керівні органи та обговорено і одобрено намічені Головною Радою завдання Братства УСС перед 50-річчям вимаршу Леґіону УСС.

Видавнича Комісія Б-ва з осідком в Ню Йорку, що має приготовити публікації, зв'язані з 50-річчям — вже приступила до праці. Теж і фінансова Комісія Б-ва в Філядельфії вже оформилася і діє, вона має придбати видавннчі фонди.

На адміністраційний рахунок членські внески вплатили такі Станиці: Монтреаль 21 дол., Дітройт 20, Філядельфія 30 і Шикаґо 40 дол.

Наші побратими в Німеччині: д-р Б. Білинкевич, С. Бурачок, д-р С. Іваницький і інж. Д. Пеленський комісійно вже перебрали від УВУ архівальні матеріяли, що переховувалися у Відні й зараз сортують. Дві скрині по 20 кґ вже вислано на адресу Б-ва у Ню Йорку, де їх перебере Архівальна Комісія пді проводом д-ра Ст. Ріпецького.

СТАНИЦЯ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Дня 16 грудня 1962 в залі при 24 вул. відбулнся звичайні Загальні Збори Станиці УСС.

Прнявні були всі члени, що живуть на терені Філядельфії. Збори відкрив голова Станиці М. Савчин, привітав всіх приявних, зокрема нових членів Хомяка, Овсянецького, Пасічника і Сиротюка та візвав вставанням з місць і однохвилинною мовчанкою вшанувати пам'ять члена Станиці хор. Мнхайла Дуду та інших померлих Товаришів.

На порядку були такі справи: Відкриття Зборів, Прийняття протоколу з попередніх Зборів. Звіт з діяльности, дискусія над звітами, Вибір нової Управи, Інформації про діяльність Головної Ради Братства та підготовку до святкування 50-річчя УСС, Внески і запити. — Звіти склали: побратими Савчин і Кігічак. В дискусії забирали слово всі приявні, стверджуючи, що Станиця зі своїх обов'язків вив'язувалася задовільно. Вибрано нову Управу в складі: М. Савчин, голова, М. Хомяк, заст. голови, А. Маланюк, секретар, І Данківський, скарбник. Контр. Комісія: Е. Рудий, О.Овсянецький і Ів. Сиротюк. — На Зборах був приявний голова Братства побр. І. Поритко, який інформував про діяльність Головної Ради Б-ва, яку Збори по оживленій дискусії одобрили, обіцюючи допомагати у переведенні всіх плянів ГР, зокрема щодо підготови до 50-річчя УСС.

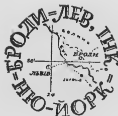
При кінці Збори постановили відбути ширші сходини Станнці в дні 18 січня 1963 року з традиційною кутею.

НЮ ЙОРК

ПОВІДОМЛЕННЯ СТАНИЦІ

Повідомляємо, що дня 1-го грудня 1962 року відбула наша Станиця Загальні Збори, на яких вибрано Управу в наступному складі: Голова — Осип Стеткевич, члени Управи — Роман Оннщкевич, Михайло Островерха, Ярослав Гузар. Контрольна Комісія: Юліян Нанасси, Михайло Гальчук, Михайло Гузар.

Всі письма просимо адресувати: OSYP STETKEWYCH, 358 E. 8th Street, New York 9, N. Y.

"Brody-Lew" Inc., Brotherhood

БРАТСТВО ОХОРОНИ ВОЄННИХ МОГИЛ
UKRAINIAN BROTHERHOOD FOR THE PRESERVATION OF WAR GRAVES AND MEMORIALS

„Могила-пам'ятник" поляглим Борцям за волю Соборної України

Високії ті могили.
Де лягло спочити
Козацькеє біле тіло,
В китайку повите.
Високії ті могили
Чорніють як гори
Та про волю нишком в полі
З вітрами говорять.

(Тарас Шевченко:
„ІВАН ПІДКОВА")

Від прадавніх часів широкі простори української землі були тереном завзятих боїв українського народу в обороні своєї волі з заздрими сусідами і несусідами, що зазіхали на багатство України. Найкращі батьки і сини всіх українських поколінь заступали зі зброєю в руках дорогу тим, що йшли зі сходу, з півдня, заходу та півночі, і в тих боях багато, багато поклали свої буйні голови, а над ними висипувано високі могили для пам'яті наступним поколінням про славну бувальщину.

Виросли такі могили теж і в недавню світлу добу Визвольних Змагань за Самостійну, Соборну Українську Державність, скриваючи у своїх надрах неустрашимих Лицарів з-поміж усіх прошарків народу, на всіх просторах української землі.

Але тепер там, на Рідній Землі могил уже нема, бо хижі загарбники затоло-

чили, заорали і заволочили ті могили, щоб на віки затерти в свідомості народу пам'ять про Визвольні Змагання і українське військо.

Тому ті учасники Визвольних Змагань, що знайшлися на вільній американській землі уважають своїм обов'язком продовжувати тут культ Борців, поляглих за найвищі ідеали народу. Спеціяльний комітет, зложений з представників комбатантських і молодечих організацій, в складі 22-ох осіб, а очолений Президією в особах: Аркадій Валійський — голова, Роман Купчинський і Степан Ріпецький — заступники голови, Григор Нинчка — секретар та Володимир Яворський — фінансовий референт — рішив внсипати „МОГИЛУ-ПАМ'ЯТНИК" на „Верховині" в Ґлен Спей, Н. Й. в доказ пошани і вічної пам'яті Поляглим Воякам Українцям, що гинули за Україну, або з думкою про Неї.

Рішення те вже частинно виконано, бо восени ц. р. висипано Могилу за вміщеним тут рисунком проєкту інж. архітекта Івана Жуковського, а повне її закінчення має наступити з весною 1963 року.

Комітет побудови, якому вдалося зібрати на ту ціль від жертвенного українського громадянства загальну суму 3.647.87 долярів, потребує до успішного завершення свого завдання ще дальших 3.500 долярів.

Тому Комітет звертається до широких кіл Громадянства з ввічливим проханням про дальшу надсилку пожертв на адресу свого повновласника, а одночасно і касієра Комітету — себто Братства „БРОДИ-ЛЕВ", Інк., а саме:

Brotherhood "BRODY-LEW", Inc.
c/o Ukrainian National Home
140-142 Second Avenue
New York 3, N. Y.

ДАЛЬША АКЦІЯ ДЛЯ ОХОРОНИ МОГИЛ

„Броди-Лев" — Братство Охорони Воєнних Могил складає щиру подяку Крайовим Управам Братства 1-ої Української Дивізії УНА, як теж і всім Станицям Братства за видатну поміч у переведенні Зеленосвяточної збірки на охорону воєнних могил.

Завдяки добре зрозумілій співпраці зі сторони Крайових Управ і поодиноких Станиць, збіркова акція була більш вдалою, як будь коли.

З нагоди Різдва Христового Братство „Броди-Лев" видало Різдвяну картку, присвячену 20-літтю створення 1-ої Української Дивізії. Проєкт картки виконав мистець інж. Олександер Климко безкорисно, за що на цьому місці складаємо йому подяку. Картки розсилається на адреси жертводавців і прихильників акції Братства „Броди-Лев". Їх можна набути у деяких українських крамницях. Частина карток призначена для Крайової Управи Братства 1 УД УНА в ЗДА для використання, як вияв вдячности за співпрацю. Висилається ці картки з листою „Моя пожертва" — в першу чергу на Охорону Воєнних Могил.

Потреби на цю ціль є все немалі. Багато пам'ятників на могилах наших борців поставлено за час існування Братства „Броди-Лев". Одна з таких збірних могил є в місцевості Вірнбавм в Австрії, з прекрасним пам'ятником та тризубом на ньому і відповідним написом — вказує відвідувачам, що там спочивають українські борці за волю своєї Батьківщини.

З доручення нашого Братства могилами дивізійників в Австрії опікуються австрійські комбатанти — а зокрема їх голова, учитель Ґреґоріч. Відправи над могилами в Задушні Дні притягають масу місцевих і околичних людей.

Та є ще багато могил, якими треба конечно заопікуватися, бо це одинока заплата й подяка тим, які поклали своє молоде життя на жертвеннику Батьківщини. Віримо, що при дальшій жертвенній поставі українського громадянства зможемо це осягнути.

КРИТИКА ТА БІБЛІОГРАФІЯ

Олекса Горбач

Польський очевидець про турецьку фльоту 16-го віку

Використання поляками Козаччини в протимосковських війнах 16/17 вв. привело до розросту її мілітарної та політичної ваги; її експансія скерувалася тоді на протитатарський і протитурецький фронт. Вихід запорізької фльотилі спершу на північно-чорноморське, а згодом і на західньо- та південно-чорноморське побережжя натрапив тут на спротиз турецької фльоти; дотичні походи П. Сагайдачного привели до загострення польсько-турецьких взаємин (битва під Хотином 1621 р.). Спроби поляків підчинити собі Козаччину й спинити її південні походи закінчилися остаточно повстанням Б. Хмельницького 1648 р. Шукаючи тоді в Туреччині союзника проти Польщі, він був змушений знищити запорозьку фльотилію; наново її розбудовано аж під кінець 17 в. уже як допоміжний мілітарний фактор для походів російської армії, ведених враз із полками Гетьманщини проти Криму й північно-чорноморських володінь Туреччини. Тоді, як і раніше, запорожці брали участь теж у морських походах сусідніх донців. Про неволю українських бранців на турецьких ґалерах-каторгах та про козацькі походи багато розповідають наші думи (про Самійла Кішку, про бурю на Чорному морі, про Олексія Поповича). Як поділялася турецька фльота в 16 в. оповідає Анджей Тшецєський (ок. 1530-84), польський кальвінський поет, що взяв у 1563-65 рр. участь у посольстві до Царгороду і залишив рукописний опис баченої тоді турецької фльоти; цей рукопис зберігався в варшавській університетській бібліотеці й згорів там 1944 р.; врятувалася лиш копія першої його частини, видана Стан. Бонком (Bąk) 1961 р. серед творів поета (A. Trzecieski. Pisma polskie. cz. I. IBL PAN. Biblioteka Pisarzów Polskich. Seria B. nr. 9), звідки й подаємо український переклад.

Спорядження турецької армади (фльоти), що її бачив готовою для відпливу на море в Константинополі п. А. Тшицєський, бувши послом йкм. в Константинополі з йпм. Ґжиєм Язловецьким, каменецьким каштеляном, а тепер уже червоноруським воєводою 1564. — В арсеналі турецького цісаря, а який потурецьки звуть трісхан (зброївня), над відногою Чорного моря, що нею можна

переплисти з Константинополя до Ґалати, побудовано 280 шоп (доків). У кожній стоїть один корабель з усім спорядженням, а за нею — дімки, побудовані для ротмістра (капітана) даного корабля й для невільників, що працюють на кораблях у кайданах, як це велить звичай цієї країни. Серед тих кораблів є найперше готових з усіми спорядженнями для морської битви — 150 **ґалій.** На кожну ґалію, випливаючи на морську битву, беруть збройних. А коли випливають на здобування міста чи замку, то беруть людей 100 і вдвоє стільки, а то навіть стільки, скільки їх може вміститися, бож тих. хто крім цієї сотні додатково всідає, висаджують із кораблів на суходіл для штурмування. Ґалія найвищого морського капітана (адмірала), що ним тепер є Піяле-баша, має з кожного боку 24 „банки", себто лави; на кожній лаві сидить один гребець (його по-турецьки звуть кюрекчі) з веслом. І таким чином на тій великій ґалії, що її по-турецьки звуть з-італійська ґалія-бастарда, є 48 рядів весел, а гребців 240 (але це значить, що або таких лав було 5 груп, або — що менш імовірне — що на кожній лаві сиділо по 5 гребців). Крім того найвищого капітана, є після нього ще другий маршал (віцеадмірал) всієї фльоти, що його по-турецьки звуть Насуф-аґа, а після нього ще дальших вісім; їх імена сьогодні такі: 1. найвищий чавш (віцеадмірал) турецької фльоти, що зветься Делі-Скендер, 2. що зветься Салух-аґа, 3. що зветься Ґаліпортук (бей) родоського санджаку. 4. шо зветься Делі-Украд. 5. що зветься Кьосе-Моса, 6. що зветься Меммі-аґа, 7. що зветься Хасан-аґа і 8., що зветься Суліман-аґа. З-поміж тих 9 гетьманів, що йдуть після Піяле-баші, на тій ґалії, де кожен з них сидить, є 48 рядів весел; а у кожнім (ряді) сидять 4 гребці, разом — 192. На інших ґаліях, з-поміж яких кожною керує один ротмістр (капітан), що його по-турецьки звуть реґіш (командир), є теж по 48 рядів весел. А є це тримери, бо на кожній лаві сидять лиш по 3 гребці, й на одній ґалії їх буває 144. — На ґалії Піяле-баші буває три прапори з гербами турецького цісаря, білі з золотими прикрасами; а в інших капітанів — тільки по одному прапорові. Ґалія Піяле-баші вся помальована на зелено і то враз з усіми приборами, що належать до плавби, крім вітрил, з-поміж яких кожне буває іншої барви. Ґалії інших капітанів помальовані на червоно теж з усіми інструментами, а на прапорах кожного капітана герб: лев, орел або щось таке

інше, як і в нас. — У тих згаданих шопах є ще **фусти** (малі воєнні кораблі), і виходить їх на море 30. Ці фусти вже менші від ґалій і ряди весел у них неоднакові числом. Найбільша та, де пливе капітан, має 44 ряди весел. На кожній лаві сидить по трьох гребців — разом 132. На інших — з кожного боку по 20, по 19, по 18, по 17, по 16, по 15 і по 14. А ті, що мають з обох боків по 14 лав весел (себто разом 28), ті мають по двох гребців, що разом дає 56 гребців. Фуст не обсаджують більшою залогою як 50 людей. — **Маґони** (великі транспортові судна) це дуже великі кораблі; їх у тому арсеналі 24. Але у похід не беруть їх більше як 6. На них є лавки, де сидять по 6 гребців — обабіч 28 лавок, себто разом 56. Але шістка гребців гребе лиш одним великим веслом; а буває їх разом 336. На такі маґони вантажать харч і згідно з пляном — зброю та інше спорядження, що належить до морської битви. На верху ж вантажать коней, що на них сідають після причалу гетьмани, ротмістри й інші начальники, щоб шикувати військо до бою чи для здобування міст і замків. А обсаджують їх на морську битву 600 людьми. Якже пливуть фльотою здобувати на суходолі місто чи замок, то навантажують на них і по 2000 людей. — **Фреґати** або по-турецьки каюки; їх випливає з фльотою 24 і є це малі судна, де буває по 8-10 гребців з кожного боку; вживають же їх для сторожової служби та висилають вперед для розвідування, чи шлях безпечний. Бійців на кожне судно не дають тут більш 10 осіб; є над ними маршал (капітан), що зветься кітая, а кожна фреґата має ще свого окремого начальника. — Великі **ґалійони** — їх є дві в константинопольському арсеналі, але лиш одна випливає з фльотою та тільки в конечності вирушають обі. На них звичайно буває 300 люда для битви, інколи й 400 — залежно від потреби. Артилерії на них буває по 100 гармат, а меншої ручної пальної зброї понад 200 штук. На тих ґалійонах перебуває гетьман і великий прапор. — **Балкчі** (великі, слабше озброєні транспортові судна) це інші знову великі кораблі, що дорівнюють ґалійонам, хібащо не мають такої артилерії: їх випливає з великою фльотою 6; висилають їх по харчі, коли треба, чи по інше спорядження, потрібне в бою; обсаджують їх для битви 150 бійцями, але буває навіть по 200 та більше бійців; кожна балкча має свого начальника. На ґаліонах і на тих інших великих суднах гребців (не)багато, а пливуть вони вітрилами й вітром. Сторожа турецького цісаря, що її він тримає на морі від Константинополя аж до кордонів еспанского королівства; перша — є аж понижче Ґаліполя . . .

„СЕНОТАФ"
Видання Воєнно-Історичного Інституту в Торонті

Український Воєнно-Історичний Інститут у Торонті опублікував для відзначення сорок п'ятих роковин створення українських збройних сил у 1917 році спеціяльний збірник „Сенотаф" (Пам'ятник Поляглим), присвячений українським воякам, що впали на полі бою в боротьбі за Волю й Державність України.

Збірник містить епічні й ліричні поезії різних авторів, присвячені геройським подвигам українського вояцтва головно в початковому і кінцевому періодах визвольних змагань, якими були Крути й Базар.

Збірник виданий на доброму папері і в гарному мистецькому оформленні. Ціна 1.50 дол.

З листів до Редакції

РЕЦЕНЗІЯ ЧИ АТАКА?

Це письмо Головна Рада Братства Українських Січових Стрільців вислала була 4 жовтня 1962 до щоденника „Америка", але до другої половини грудня воно не було там поміщене.

До Хвальної Редакції
Щоденника „Америка"

Хвальна Редакціє!

В заключному слові до друкованого на сторінках щоденника „Америка" в числах від 108/62 до 125/62 — РЕЦЕНЗІЯ НА РЕЦЕНЗІЇ Л. Цегельський: „Від леґенд до правди", шановний її автор д-р Д. Богачевський під адресою рецензентів пп. д-р Ст. Ріпецького і ред. І. Кедрина, між іншим, каже таке: „До цього висновку змушує нас і та обставина, що пп. рецензенти не уважали за вказане обговорити спогадів повністю, а тільки те, що вони уважали — слушно чи не слушно можливим **заатакувати,** а це розминається з усіма засадами рецензії".

На жаль, сам автор цієї своєї висловленої істини не додержується, а власне, щоб **заатакувати** Українських Січових Стрільців він з брошури д-ра Н. Гірняка під заголовком „Полк. Василь Вишиваний", майже дослівно переповідає аж чотири сторінки, а саме: сторінка від слів: „По нашім повороті..." і стор. 24, 25, 26 і 27 до слів: „Генерал Петрів", та зовсім випустив уступ зі сторінки 26, який звучить так: „Необізнаний з життям УСС-ів читач міг би подумати собі, що в Леґіоні не було дисципліни, але панувала рознузданість, коли старшини виступали проти свого команданта. Тому вияснюю: Леґіон мав не тільки військовий, але і політичний характер. У військових справах обов'язувала звичайна дисципліна, але в політичних питаннях кожний УСС має повну свободу висказувати свої думки і піддержувати їх при голосуванні, не оглядаючись на позицію свого команданта. В даному випадку не йде про те, чи моїм опонентам „повезло", важне в тому інциденті є те, що всі стрільці були дуже чуйні в секторі політичному. І наші київські товариші, і ми однаково дивилися на кандидатуру Вишиваного на гетьмана України".

Викидаючи цей вияснюючий „дисципліну і політиканство УСС-ів" уступ, шан. автор д-р Д. Богачевський, після цитати робить такий висновок: „Тут бачимо, що УСС-и дійсно робили свою політику і то вже не тільки тайно від політичного проводу та від своєї команди, але вже явно уряджують збори, на яких осуджують свого безпосереднього командира". І дальше: „Бачимо, що дисципліна ще існує, але держиться на волоску". А було це „тоді, коли здисциплінованість була для нас найбільше потрібна".

Головна Рада Братства УСС-ів переконана, що зацитовуючи і цей пропущений вищенаведений уступ, шан. автор д-р Д. Богачевський не мав би сміливости перед читачами щоденника „Америка" атакувати УСС-ів за їх нібито до найвищих меж послаблену „дисципліну і політиканство", бо читачі самі уміли б знайти правильний з цього висновок, адже щоденник „Америка" має культурних читачів і правди перед ними закривати не можна.

Для нас, живучих ще УСС-ів прикро, що перед самим 50-річчям цього славного Леґіону шан. автор д-р Д. Богачевський приходить з таким жалюгідним подарунком. Тому в ім'я правди і направлення заподіяної зневаги, Головна Рада Братства УСС-ів просить це спростування помістити в найближчих числах щоденника „Америка".

За Головну Раду Братства УСС:

Іван Поритко, голова.
Михайло Савчин, секретар.

SYNOPSIS

In the editorial article **"With Back to Reality,"** I. Kedryn scores Ukrainians in the free world for their lack of realism and for their failure to support with deeds and actions their patriotic declarations. In particular, the author points to the internal squabbles among Ukrainians and makes an appeal for unity and for the liquidation of the various social fictions

I. Kozak, a lawyer by profession and a former captain in the Ukrainian Army, recalls in his article **"The First Winter March"** which lasted for five months in 1919-20. At that time, the remnants of the Army of the Ukrainian National Republic, hopelessly surrounded by the Red Army, the White Russian Army, the Polish army and decimated by the severe epidemic of typhus, succeeded in breaking through to the hinterland of the Bolshevik front and conducted a successful guerrilla warfare until late spring of 1920, at which time they rejoined the newly formed Ukrainian Army after the signing a treaty between Poland and Ukrainian National Republic against Soviet Russia.

The author of the article was an active participant of the winter guerrilla campaign, which occupies a significant place in the history of Ukraine.

In the article titled **"Brody in the Eyes of Soviet Historians,"** Dr. L. Shankovsky, a well-known Ukrainian war historian, analyzes the views of some Soviet historians and soldiers on the Battle of Brody which took place in July of 1944 and in which the 1st Ukrainian Division UNA was defeated by the overwhelming Soviet forces. The author compares the various phases of this battle with the contrasting and slanted interpretation rendered by the Soviet historians, and gives his own comments on this historic event.

"The Southwestern Formation of the Free Kozaks" is a memoir, dating to the years 1917-18, by D. Lymarenko, a former major in the Ukrainian National Army. Some interesting and hitherto unknown facts are presented here on this military formation.

B. Artymyshyn, a former member of the 1st Ukrainian Division, gives information on the **"Photographic Material of the 1st Ukrainian Division UNA"** which is of particular value to war historians preoccupied with that phase of Ukrainian history. The Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Division UNA, a co-publisher of our magazine, is currently engaged in collecting data and materials as well as documents and photos in preparation of a book on the history of that particular military formation.

Included in this issue of the magazine are also: memoirs by M. Omeliusik about his former friend General Honcharenko who died fighting in the ranks of the Ukrainian Insurgent Army (UPA); a number of articles and interesting items in the columns **Military Problems** and **Military News.** Particularly, F. Korduba's illustrated article **"Soviet Strategic Base in Cuba"** gives an informative review of the recent Cuban crisis.

In the column **Critique and Bibliography,** O. Horbach, a Ukrainian scholar now residing in Munich, Western Germany, analyzes the recently published notes of a sixteenth century Polish poet A. Tshesiecky on the Turkish fleet of the 16th century.

As usual, the issue includes various informative reports on the life and activities of the various Ukrainian veterans' organizations in the USA.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА" СКЛАЛИ У 1962 РОЦІ:

По $7.00: О. д-р Василь Кушнір, Янковський.

По $6.00 — В. Басараб.

По $5.00: Д-р Т. Мучій, Ст. Куропась, А. Гремюк, І. Хрін.

По $4.00 — Й. Пилипів.

По $2.50: Д-р Яремко, Й. Попович.

По $2.25 — Ст. Хомяк.

По $2.00: Саламаха, О. М. Хархаліс, д-р К. Кащук, А. Пахолок. Д. Садівничий, Й. Вишневецький, д-р Р. Стахура, М. Кривопуск, М. Ґречило, С. Бартко, П. Ґалан, П. Дубрівський, Н. Брик, Юшкевич, Константин, А. Маланяк, М. Прасіцький, М. Сірий, А. Гаркавий, О. Марцінюк, М. Заяць.

По $1.40 — З. Ґоїв.

По $1.00: М. Янов, В. Близнак, О. Козловський, В. Омельченко, А. Ратич, О. Навроцький, В. Заваховня, Е. В. Курилюк, д-р Мартинюк, О. Стеткевич, М. Боровський, П. Крипякевич, І. Яворський, І. Зельський, Н. Оброда.

По 50 центів: М. Слюзар, М. Ліщинський, М. Малюта, д-р М. Олесіюк.

Дальші датки на пресовий фонд — в наступному числі.

Всім Жертводавцям щире спасибі!

ПОЖЕРТВИ НА НАГРОБНИЙ КАМІНЬ сл. п. РОМАНА ДОЛИНСЬКОГО
ппол. 1-ої УД УНА

зібрали або особисто вплатили до каси Братсва „БРОДИ-ЛЕВ", Інк. в Ню Йорку

1 — 4,963 — Станиця Братства 1-ої УД УНА у Філядельфії — $68.00
2 — 4,968 — Станиця Братства 1-ої УД УНА у Трентоні — 58.00
3 — 4,964 — Станиця Братства 1-ої УД УНА в Нюарку — 53.00
4 — 4,965 — Станиця Братства 1-ої УД УНА в Рочестері — 27.00
5 — 4,969 — Станиця Братства 1-ої УД УНА в Ютиці — 26.00
6 — 4,962 — Микола Андрейко (збірка) — 24.00
7 — 5,048 — Андрій Гуль з Бріджпорту (збірка), а саме:

Стахів Мирослав	$2.00
Балетій Олекса	1.00
Бурий Михайло	1.00
Максимюк Василь	1.00
Пендаківський Осип	1.00
Шушельницький В.	1.00
Шумигора Ярослав	1.00
Якімець М. (або Якимець)	1.00
Гура Ярослав	1.00
Максимюк М.	1.00
Крендульчак Осип	1.00
Андрій Гулб (УВІнвалід)	5.00
Сенів Богдан	1.00
Креховецький Корнель	5.00
Разом	$23.00
Оплачено пошту пересилання	.79
	$22.21

— 22.21

8 — 5,047 — Станиця Братства 1-ої УД УНА в Боффало — 21.00
9 — 4,958 — Евфрозина Силенко — 20.00
10 — 4,980 — Іван Зарицький — 15.00
11 — 4,971 — Андрій Лесів — 10.00
12 — 4,972 — Григорій Яремчук — 10.00
13 — 4,961 — Лев Стеткевич (збірка) — 6.00
14 — 4,957 — Степан Салик — 5.00
15 — 4,959 — Інж. Антін Хухра — 5.00
16 — 4,967 — Евген Шипайло — 5.00
17 — 4,970 — Ярослав Рибалт — 5.00
18 — 4,968 — Кость Котило — 2.00
19 — 5,764 — Станиця Братства 1 УД УНА в Шикаґо — 108.90
20 — 5,920 — Станиця Братства 1 УД УНА в Вінніпеґу, Канада — 23.00
21 — 5,921 — Станиця Братства 1 УД УНА в Сан Кетринс, Канада — 10.00
22 — 5,922 — Станиця Братства 1 УД УНА в Калґари, Канада — 21.00
23 — 5,923 — Роман Стахів, Гамилтон, Канада — 5.00
24 — 5,924 — Д-р Йосиф Сивенький — 5.00

Разом — $535.11

Григорій Яремчук, фін. реф.
Братства „БРОДИ-ЛЕВ", Інк.
в Ню Йорку

$ 0.75

